

CONLATIO SECUNDA QUAE EST SECUNDA ABBATIS MOYSI:
De discretione

TWEEDE GESPREK. TWEEDE VAN ABT MOZES
Het onderscheid

I.	Prooemium abbatis Moysi super discretionis gratia	1.	Inleiding van abt Mozes over de genade van het onderscheid
II.	Quid discretio sola conferat monacho et disputatio super hoc beati Antonii	2.	Over wat alleen het onderscheid de monnik schenken kan. Toespraak hieromtrent van de zalige Antonius
III.	De errore Saulis et Achab, quo per discretionis inperitiam sunt decepti	3.	Over de dwaling van Saul en Achab, waarin zij geraakten door hun gebrek aan onderscheid
IV.	Quae de bono discretionis in scripturis sanctis referantur	4.	Wat in de heilige Schrift wordt gezegd over het goed van het onderscheid
V.	De morte Heronis senis	5.	De dood van de grijsaard Hero
VI.	De ruina duorum fratrum ob discretionis inperitiam	6.	De val van twee broeders door gebrek aan onderscheid
VII.	De alterius inlusione quam per inperitiam discretionis incurrit	7.	Hoe nog een ander door gebrek aan onderscheid werd misleid
VIII.	De lapsu et deceptione monachi Mesopotameni	8.	Misleiding en val van een monnik van Mesopotamië
IX.	Interrogatio de adquirenda uera discretione	9.	Vraag: Hoe het ware onderscheid te verwerven
X.	Responsio, quemadmodum possideatur uera discretio	10.	Antwoord: Hoe men het ware onderscheid verwerft
XI.	Verba abbatis Sarapionis et de marcure patefactarum cogitationum et de periculo propriae confidentiae	11.	Woorden van abt Sarapion. Over de machteloosheid van eenmaal geopenbaarde gedachten en over het gevaar van het zelfvertrouwen
XII.	Confessio uerecundiae ob quam confunderemur cogitationes nostras senioribus reuelare	12.	Bekentenis van onze schaamte om onze gedachten aan de Ouden te openbaren
XIII.	Responsio de confusione calcanda et de periculo non condolentis	13.	Antwoord: Men moet de valse schaamte verachten; over het gevaar van gebrek aan medelijden
XIV.	De uocatione Samuhelis	14.	De roeping van Samuel
XV.	De uocatione Pauli apostoli	15.	De roeping van de apostel Paulus
XVI.	De adpetenda discretione	16.	Het zoeken naar het oordeel des onderscheids
XVII.	De inmoderatis ieiuniis et uigiliis	17.	Het overdreven vasten en waken
XVIII.	Interrogatio de continentiae uel refectionis mensura	18.	Een vraag over de maat van voedsel en onthouding
XIX.	De optimo cibi cotidiani modo	19.	De beste maat voor het dagelijks voedsel
XX.	Obiectio de facilitate continentiae, quae duobus paxamatiis sustineretur	20.	Opwerping: een onthouding die twee broodjes toestaat is gemakkelijk
XXI.	Responsio de uirtute et mensura expertae continentiae	21.	Antwoord: ervaring van de gestrengheid en het gewicht van deze onthouding
XXII.	Quinam generalis continentiae ac refectionis modus sit	22.	De maat van onthouding en voedsel in het algemeen
XXIII.	Quemadmodum abundantia umorum genitalium castigetur	23.	Hoe de overvloed van bepaalde sappen wordt beperkt
XXIV.	De labore aequalis refectionis et de fratris Benjamin edacitate	24.	Over de inspanning welke dit gelijkmatige regiem kost. De gulzigheid van broeder Benjamin
XXV.	Interrogatio, quomodo possit una semper eadem que mensura seruari	25.	Vraag: hoe kan men steeds één en dezelfde maat houden?
XXVI.	Responsio de non excedendo refectionis modo	26.	Antwoord: men moet de maat van het eten niet te buiten gaan

I. PROOEMIUM ABBATIS MOYSI SUPER
DISCRETIONIS GRATIA
1. Degustato itaque
matutino sopore
cum
ortum lucis tandem nobis claruisse
gaudentes
repromissam narrationem reposcere
coepissemus,
beatus Moyses ita exorsus est:

1. INLEIDING VAN ABT MOZES OVER DE
GENADE VAN HET ONDERSCHIED
1. Toen wij,
na in de vroege ochtend
wat geslapen te hebben,
tot onze vreugde
het eerste daglicht zagen doorbreken,
begonnen wij aanstonds
om het beloofde onderricht te vragen.
De zalige Mozes nam hierop het woord.

cum uideam uos
tanto desiderii ardore flammatos,
ut
ne ipsum quidem paruissimum quietis
momentum, quod spiritali conlationi
subtrahens
refectioni carnis malueram deputare,
ad requiem credam
uestri corporis profecisse,
mihi quoque
hunc uestrum consideranti feruorem
sollicitudo maior incumbit.

necesse est enim
etiam me
in persoluendo debito
tanto maiorem deuotionis curam
gerere,
quanto uos
id adtentius uideo postulare,
secundum illam sententiam:

*si sederis cenare
ad mensam potentis,
sapienter intellege
quae adponuntur tibi,
et inmitte manum tuam,
sciens quia talia
te oportet praeparare.*

2. quamobrem
de bono discretionis
eius que uirtute
dicturi,
in quam sermo nocturnae conlationis
ingressus
finem nostrae disputationi dedit,
congruum credimus
excellantiam eius
patrum primo
consignare sententiis,
ut
cum patuerit
quid de illa senserint
uel pronuntiauerint
maiores nostri,
tum prolatis
tam antiquis quam recentibus
ruinis et casibus
diuersorum,
qui pro eo

Ik zie u
zo vol vurig verlangen,
dat
ik niet geloof,
dat zelfs het korte ogenblik,
dat ik aan het geestelijk gesprek wilde
onttrekken
om het aan de rust van het lichaam te
besteden,
u heeft verkwikt.
Nu rust ook op mij,
gezien die ijver,
een groter verantwoordelijkheid.

Want
ik moet
in het aflossen van mijn schuld
ook een des te groter zorg en toewijding
aan de dag leggen,
naarmate ik
er met meer aandrang om zie vragen,
overeenkomstig het woord:

*Wanneer gij aanzit
aan de tafel van een machtige,
let dan goed op
wat u wordt voorgezet;
en wanneer gij uw hand ernaar
uitsteekt,
weet dat gij iets dergelijks
zult moeten bereiden (Spr. 23,1-2
LXX).*

2. Wij gaan dus
spreken
over het goed van het onderscheid
en over zijn kracht;
we hebben daar vannacht al een begin
mee gemaakt aan het eind van ons
gesprek.
Het dunkt ons geschikt,
eerst de voortreffelijkheid ervan
te tonen
door de uitspraken der Vaders,
om daarna,
als wij weten
wat zij
erover hebben gedacht
en gezegd,
verschillende gevallen
aan te halen,

quod minus eam fuerant adsecuti
pernicioso deiecti sunt lapsu,
in quantum possumus
utilitates eius
et commoda
retractemus:

quibus discussis
quemadmodum expetere eam
atque excolere debeamus
efficacius instruamur,
considerantes meriti eius
et gratiae dignitatem.

3. est enim
non mediocris quaedam uirtus
nec quae humana passim ualeat
industria conprehendi,
nisi diuina fuerit
largitate conlata,
siquidem
inter nobilissima spiritus sancti dona
hanc quoque
ita legamus
ab apostolo numerari:
*alii datur per spiritum
sermo sapientiae,
alii sermo scientiae
secundum eundem spiritum,
alii fides in eodem spiritu,
alii gratia sanitarum
in uno spiritu,*
et post pauca:
alii discretio spirituum.

deinde
conpleto omni catalogo
spiritalium charismatum
subdit:
*omnia autem haec
operatur unus atque idem spiritus,
diuidens unicuique
prout uult.*

4. uidetis ergo
non terrenum
nec paruum esse
discretionis munus,
sed diuinae gratiae

lang of kort geleden,
van personen
die
door een tekort aan onderscheid
ongelukkig ten val zijn gekomen.
Vervolgens zal ik naar best vermogen
het nut
en voordeel van het onderscheid
behandelen.

Na dit alles besproken te hebben,
kunnen wij ten slotte,
doordrongen van de verhevenheid
en de schoonheid van het onderscheid,
ook doeltreffender leren
hoe wij het onderscheid moeten zoeken
en in ons ontwikkelen.

3. Want het is
geen middelmatige deugd,
die zo maar door menselijke toeleg
wordt verworven,
zonder dat Gods vrijgevigheid
haar schenkt.

Wij lezen toch immers,
dat de Apostel
haar opnoemt
onder de edelste gaven van de heilige
Geest:

*Aan de een wordt door de Geest
een woord van wijsheid gegeven,
aan de ander een woord van kennis
krachtens dezelfde Geest;
aan een ander door dezelfde Geest
het geloof;
aan een ander een gave om zieken te
genezen
in de ene Geest;*

en even verder:
*aan een ander de onderscheiding van
geesten.*

En
na de opsomming
der geestesgaven
voegt hij toe:
*Dit alles
is het werk van een en dezelfde
Geest,*

maximum praemium.

quam
nisi monachus
omni intentione fuerit adsecutus
et ascendentium in sese spirituum
discretionem
certa ratione possederit,
necesse est eum
uelut in nocte caeca taetris que tenebris
oberrantem
non solum perniciosis foueis ac
praeruptis
incidere,
sed etiam in planis ac directis
frequenter offendere.

II. QUID DISCRETIO SOLA CONFERAT MONACHO ET DISPUTATIO SUPER HOC BEATI ANTONII

1. Memini igitur
quondam
in annis adhuc pueritiae constitutus
in partibus Thebaidos,
ubi beatus Antonius morabatur,
seniores ad eum
perfectionis inquirendae gratia
conuenisse.
cum que a uespertinis horis usque ad
lucem
fuisset protracta conlatio,
quaestionem hanc
maximum noctis spatium
consumpsisse.

nam
diutissime quaerebatur
quaenam uirtus uel obseruantia
monachum
possit
a diaboli laqueis ac deceptionibus
custodire semper inlaesum

*die ieder uitdeelt
zoals Hij het wil (1Kor. 12, 8-11).*

4. Gij ziet dus,
dat de gave des ondersheids
niets aards
of gerings is,
doch een allergrootst geschenk
van Gods genade.

Indien de monnik niet
met zijn gehele toeleg hiernaar streeft
en de bij hem binnenkomende geesten
zeker weet te onderscheiden,
zal hij dwalen
als in een donkere nacht en afschuwelijke
duisternis,
en noodzakelijk zal hij
in gevaarlijke kuilen en diepten
vallen,
ja zelfs op effen en rechte wegen
menigmaal struikelen.

2. OVER WAT ALLEEN HET ONDERSCHIED DE MONNIK SCHENKEN KAN. TOESPRAAK HIEROMTRENT VAN DE ZALIGE ANTONIUS

1. Ik herinner mij,
hoe eens,
nog in de jaren van mijn jeugd,
in het land van Thebaïs,
waar de zalige Antonius verbleef,
de Ouden bij hem
waren samengekomen
ter bestudering van de volmaaktheid.
Het gesprek duurde voort
van de avonduren tot de morgen
en het grootste deel van de nacht
werd door onze kwestie
in beslag genomen.

Langdurig vroeg men zich af,
welke deugd, welke praktijk
de monnik steeds
van de strikken en het bedrog van de
duivel
kan
vrijwaren
en

uel certe
recto tramite firmo que gressu
ad perfectionis culmen
euehere.

2. cum que
pro captu mentis suae
proferret unusquisque sententiam
et

alii quidem hoc
in ieiuniorum uigiliarum que studio
conlocarent,
quod his uidelicet extenuata
mens
ac puritatem cordis et corporis adsecuta
deo facilius uniretur,

alii
in contemptu uniuersarum rerum,
quibus mens
si penitus nudaretur,
tamquam nullis deinceps retinentibus
laqueis
ad deum expeditior perueniret,

alii
anachoresin necessariam,
id est
remotionem et heremi secreta
censerent,
in qua commanens quis
familiarius interpellare deum
ei que possit peculiarius inhaerere,

nonnulli
sectanda caritatis,
id est
humanitatis officia
definirent,
quod his regna caelorum daturum se
dominus in euangelio uelut specialius
repromittat dicens:

*uenite benedicti patris mei,
possidete
paratum uobis
regnum
a constitutione mundi.
esuriui enim
et dedistis mihi manducare,*

hem met vaste tred
naar de top der volmaaktheid
voeren.

2. Een ieder
bracht zijn mening naar voren
zoals hij het inzag.

Sommigen
zochten het
in de ijver voor het vasten en waken,
omdat de geest
namelijk hierdoor verfijnd
en in het bezit van een zuiver hart en
lichaam, gemakkelijker met God verenigd
wordt;

anderen
in de verachting van alle dingen,
want indien de geest
zich totaal daarvan ontdoet,
houdt geen enkele band hem nog vast
en komt hij ongehinderd bij God.

Anderen achtten
de anachorese,
dat is
de afzondering en de eenzaamheid van
de woestijn, noodzakelijk:
daar kan men
vertrouwelijker bidden tot God
en Hem inniger aanhangen.

Weer anderen
noemden
de werken van de liefde,
ik bedoel
van de gastvrijheid,
want daaraan heeft de Heer in het
evangelie bijzonder het rijk der hemelen
beloofd,
toen Hij zeide:

*Komst, gezegenden van mijn Vader,
neemt bezit
van het rijk
dat voor u gereed is
van de grondvesting der wereld af.
Want Ik had honger
en gij hebt Mij te eten gegeven,*

*sitiui
et dedistis mihi bibere
et cetera,*

cum que
in hunc modum
diuersis uirtutibus
aditum certiore ad deum
parari posse
decernerent
esset que noctis maximum tempus
hac inquisitione
consumptum,
intulit demum beatus Antonius:

3. omnia quidem haec
quae dixistis
necessaria sunt et utilia
sipientibus deum
atque ad eum
cupientibus peruenire.

sed his
principalem tribuere gratiam
nequaquam nos
innumeri multorum casus
et experimenta permittunt.

nam
saepenumero
acerrime ieiuniis seu uigiliis incubantes
ac mirifice in solitudine
secedentes,
pauationem quoque omnium facultatum
ita sectantes,
ut ex ipsis
ne unius quidem diei uictum sibimet
unum ue denarium superesse
paterentur,
humanitatis etiam
studia tota deuotione
conplentes
ita uidimus
repente deceptos,
ut arreptum opus
non potuerint
congruo exitu terminare
summum que feruorem
et conuersionem laudabilem
detestabili fine

*Ik had dorst
en gij hebt Mij te drinken gegeven
enzovoorts (Mt. 25,34-35).*

Toen zij het
zo dus
aan verschillende deugden
toekenden
een zekerder weg naar God
te vormen,
en het grootste deel van de nacht
door dit onderzoek
in beslag was genomen,
nam ten slotte de zalige Antonius het
woord:

3. Alles
wat gij opgenoemd hebt
is noodzakelijk en nuttig
voor hen die dorsten naar God
en verlangen tot Hem
te geraken.

Maar de eerste plaats
eraan toekennen,
dat staan de ervaring
en de val van velen
niet toe.

Want
hoe vaak
hebben wij het niet gezien:
monniken, die uiterst streng vastten en
waakten,
die in een verbazingwekkende
afzondering
leefden in de woestijn,
die zich zozeer
op de armoede toelegden,
dat zij
nog niet het eten voor één dag
of één tienling voor zich
wilden behouden,
of die met de grootste toewijding
de gastvrijheid
beoefenden:
doch die plotseling zijn misleid
en het begonnen werk
niet hebben weten
te voltooien,

concluserint.

quamobrem
quid principaliter ducat ad deum
manifeste poterimus agnoscere,
si ruinae ac deceptionis illorum
causa
diligentius a nobis
fuerit indagata.

4. in illis
namque
cum exuberarent
praedictarum opera uirtutum,
discretio sola deficiens
usque ad finem ea durare
non siuit.

nec enim
alia lapsus eorum causa
deprehenditur,
nisi quod
minus a senioribus instituti
nequaquam potuerunt
rationem discretionis
adipisci,
quae
praetermittens utramque nimietatem
uia regia
monachum
docet
semper incedere
et
nec
dextra uirtutum
permittit extolli,
id est
feruoris excessu
iustae continentiae modum
inepta praesumptione
transcendere,
nec oblectatum
remissione deflectere
ad uitia sinistra
concedit,
hoc est
sub praetextu gubernandi corporis
contrario spiritus tepore
lentscere.

die de vurigste ijver
en een loffelijk leven
met een afschuwelijk einde
hebben besloten.

Wat ons echter
in de eerste plaats naar God leidt,
zullen wij nu duidelijk leren kennen,
als wij zorgvuldig
nagaan,
wat de oorzaak was,
dat zij zijn misleid en ten val gekomen.

4. Welnu,
de werken van deugd die gij hebt
opgesomd,
waren overvloedig
in hen aanwezig:
alleen het gebrek aan onderscheid
belette hen
ten einde toe te volharden.

Er is immers
geen andere oorzaak
aan te wijzen voor hun val,
dan dat zij,
te weinig onderricht door de Ouden,
het oordeel des onderscheids
niet
verwierven.
Deze deugd,
die zich van beiderlei overdrijving
onthoudt,
leert
de monnik
steeds de koninklijke weg
te gaan
en
staat hem niet toe
af te wijken,
noch naar rechts
doordat hij
dwaas en vermetel
in een overdreven ijver
de grenzen van de matigheid
overschrijdt,
noch
naar links,
naar verslapping
en ondeugd

5. haec namque
est discretio,
quae
oculus et lucerna corporis
in euangelio
nuncupatur
secundum illam sententiam saluatoris:
*lucerna corporis tui est oculus tuus:
quodsi oculus tuus simplex fuerit,
totum corpus tuum lucidum erit:
si autem oculus tuus nequam fuerit,
totum corpus tuum tenebrosum erit,*
eo quod
ipsa
cogitationes hominis uniuersas actus que
discernens
cuncta quae gerenda sunt
peruideat
atque perlustret:

6. quae
si in homine nequam fuerit,
id est
non uero iudicio et scientia
communita
seu quolibet errore ac praesumptione
decepta,
totum corpus nostrum
faciat tenebrosum,
hoc est
omnem aciem mentis
actus que nostros
reddat obscuros,
caecitate scilicet uitiorum
et perturbationum tenebris
inuolutos.
*si enim inquit
lumen quod in te est tenebrae sunt,
tenebrae ipsae quantae erunt!*

nulli namque
dubium est
errante iudicio cordis nostri
et ignorationis nocte
posse
cogitationes quoque
et opera nostra,
quae ex discretionis deliberatione
descendunt,
maioribus peccatorum tenebris

doordat hij
onder voorwendsel van voorziening van
het lichaam, traag en lui wordt
van geest.

5. Dit
is het oordeel des onderscheids,
dat
in het evangelie
het oog en de lamp van het lichaam
wordt genoemd,
in deze uitspraak van de Zaligmaker:
*De lamp van uw lichaam is uw oog.
Als dus uw oog helder is,
zal heel uw lichaam verlicht zijn.
Is echter uw oog troebel,
dan is heel uw lichaam duister* (Mt.
6,22-23).

Het
onderscheidt
inderdaad
alle gedachten en daden van de mens:
alles wat gedaan moet worden,
doorzoekt
en doorziet het.

6.
Indien dit troebel is in de mens,
dat wil zeggen,
niet steunt
op gezond inzicht en kennis,
en door dwaling en inbeelding
wordt bedrogen,
dan maakt het
heel ons lichaam duister,

vertroebelt
onze daden
en alle helderheid van onze geest
door de verblindings
van ondeugd
en hartstocht.

*Want, zegt Hij,
zo het licht dat in u is, duisternis is,
hoe erg zal dan de duisternis zijn!*
(Mt. 6,23).

Niemand
twijfelt eraan,
dat als het oordeel van ons hart in

inplicari.

dwaling is
en gedompeld
in de nacht der onwetendheid,
ook onze gedachten
en werken,
die uit het beraad van het onderscheid
voortkomen,
gehuld zullen zijn
in de grotere duisternis der zonde.

III. DE ERRORE SAULIS ET ACHAB, QUO PER
DISCRETIONIS INPERITIAM SUNT DECEPTI

1. Denique ille,
qui primus
iudicio dei
regnum populi Israhelis
emeruit,
quia
hunc discretionis oculum
nequaquam habuit,
uelut toto corpore
tenebrosus
etiam ipso deiectus est regno,
dum
lucernae huius tenebris atque errore
deceptus
acceptabiliora deo
sacrificia sua
quam praecepti Samuhelis oboedientiam
iudicauit
atque
ex illa magis parte
causam offensionis
incurrit,
ex qua
reproptiandam sibi
diuinam sperauerat maiestatem.

2. huius, inquam,
discretionis ignoratio
Achab regem Israhel
post illum sublimissimae uictoriae
triumphum,
qui ei fuerat dei fauore concessus,
conpulit credere
meliorem esse misericordiam suam
quam diuini
seuerissimam executionem
praecepti
et quemadmodum ipsi uidebatur

3. OVER DE DWALING VAN SAUL EN ACHAB,
WAARIN ZIJ GERAAKTEN DOOR HUN GEBREK
AAN ONDERSCHIED

1. Zo was het met hem
die door Gods beschikking
als eerste
het koningschap over het volk van Israël
verwierf:
omdat hij
dit oog van het onderscheid
niet bezat,
was hij als het ware over zijn gehele
lichaam
in duisternis,
en hij werd van het koningschap beroofd.

Door de duisternis en de dwaling van zijn
lamp
werd hij bedrogen.
hij achtte
zijn offers
aangenamer aan God
dan gehoorzaamheid aan het bevel van
Samuel
en
vond zo
daar
ongenade,
waar hij gehoopt had
Gods majesteit
met zich te verzoenen (zie 1Sam. 15).

2. Ditzelfde
gebrek aan onderscheid
bracht Achab, koning van Israël, ertoe,
na de grootse zegepraal
hem door Gods gunst geschonken,
zijn eigen barmhartigheid beter
te achten
dan

crudelis imperii.

qua consideratione mollitus
dum mauult
cruentam victoriam
clementia temperare,
ob indiscretam misericordiam
uelut toto corpore redditus tenebrosus
inreuocabili morte
damnatur.

III. QUAE DE BONO DISCRETIONIS IN SCRIPTURIS SANCTIS REFERANTUR

1. Haec est discretio,
quae non solum lucerna corporis,
sed etiam sol
ab apostolo nuncupatur
secundum illud:

*sol
non occidat
super iracundiam uestram.*

haec etiam
uitae nostrae dicitur gubernatio
secundum illud:
*quibus non est gubernatio,
cadunt ut folia.*

haec
consilium
rectissime nominatur,
sine quo
nihil agere omnino
scripturae auctoritate
permittimur,
ita
ut ne ipsum quidem spiritale uinum,
quod laetificat cor hominis,
sine ipsius sinamur moderatione
percipere
secundum illud:
*cum consilio omnia fac,
cum consilio uinum bibe,*
et iterum:

de strikte uitvoering
van Gods bevel,
dat hij wreed
vond.

Deze gedachte maakte hem zwak:
omdat hij er de voorkeur aan gaf
door zachtzinnigheid
de bloedige overwinning te temperen,
geraakte hij wegens zijn onjuiste
barmhartigheid
als het ware over zijn gehele lichaam in
duisternis
en werd tot een onherroepelijke dood
veroordeeld (zie 1Kon. 20).

4. WAT IN DE HEILIGE SCHRIFT WORDT GEZEGD OVER HET GOED VAN HET ONDERSCHIED

1. Dit is het oordeel des onderscheids,
dat niet alleen de lamp van het lichaam,
doch ook de zon
wordt genoemd door de Apostel
die zegt:

*De zon
mag over uw toorn
niet ondergaan* (Ef. 4,26).

Het heet voorts
het stuur van ons leven,
naar wat geschreven staat:
*Zij die zonder besturing zijn,
dwarrelen als bladeren* (Spr. 11,14
LXX).

Het heeft ook
de zeer juiste naam
van beraad,
zonder hetwelk wij,
naar het gezag van de Schrift,
absoluut niets
mogen doen,
zó sterk,
dat wij zelfs de geestelijke wijn,
die het hart van de mens verblijdt (Ps.
103,15),
niet zonder de matigheid van het beraad
mogen drinken:

*sicut ciuitas muris diruta
et non circumdata,
sic est uir
qui non cum consilio aliquid agit.*

2. cuius priuatio
quam perniciosa
sit monacho,
testimonii huius exemplum ac figura
declarat,
dirutae eum
ac sine muris comparans ciuitati.

in hac
sapientia,
in hac
intellectus
sensus que consistit,
sine quibus
nec interior nostra aedificari domus
nec spiritales poterunt diuitiae congregari
secundum illud:

*cum sapientia
aedificatur domus,
et cum intellectu iterum erigitur:
cum sensu
inplentur cellaria
omnibus diuitiis
pretiosis et bonis.*

3. haec, inquam, est
solidus cibus,
qui
nisi a perfectis tantum ac robustis
non potest sumi
secundum illud:

*perfectorum autem
est solidus cibus,
eorum qui pro consuetudine
exercitatos habent sensus
ad discretionem
boni et mali.*

quae
in tantum utilis nobis
ac necessaria conprobatur,
ut etiam uerbo dei
eius que uirtutibus
coaptetur
secundum illud:

*Doe alles met beraad,
drink de wijn met beraad (Spr. 31,3
LXX);*

en ook:

*Als een stad met vernielde muren
en zonder bescherming,
zo is de man
die handelt zonder beraad (Spr. 25,
28).*

2. Het beeld van deze laatste tekst
zegt ons duidelijk,
hoe gevaarlijk
gebrek aan onderscheid
voor de monnik is,
door hem te vergelijken
met een ontmantelde stad.

In het onderscheid
is wijsheid gelegen,

verstand
en begrip,
zonder welke
ons innerlijk huis niet kan worden
gebouwd
of geestelijke rijkdom vergaard,
zoals geschreven staat.,

*Door wijsheid
wordt een huis gebouwd,
opgetrokken door verstand,
door begrip
worden de kamers vol
van allerlei kostbare en heerlijke
schatten (Spr. 24,3-4).*

3. Dit is
de vaste spijs
die
slechts door volwassenen en sterken
kan worden genuttigd,
naar dit woord:

*Maar de vaste spijs
is voor de volwassenen,
voor hen die door de gewoonte
ge oefende zintuigen hebben
om goed en kwaad
te onderscheiden (Hebr. 5,14).*

Zo nuttig

*uiuus est enim
sermo dei
et efficax
et penetrabilior omni gladio ancipiti
et pertingens
usque ad diuisionem
animae ac spiritus,
conpagum quoque ac medullarum,
et discretor
cogitationum et intentionum
cordis.*

4. quibus
manifestissime declaratur
nullam
sine discretionis gratia
perfecte posse
uel perfici
uel stare
uirtutem.

et ita
tam beati Antoni
quam uniuersorum
sententia
definitum est
discretionem esse,
quae
fixo gradu
intrepidum
monachum
perducat ad deum
praedictas que uirtutes
iugiter conseruet inlaesas,
cum qua
ad consummationis excelsa fastigia
minore possit fatigatione
conscendi
et sine qua
multi etiam propensius laborantes
perfectionis nequiuertint culmen adtingere.

omnium namque uirtutum
generatrix,
custos
moderatrix que
discretio est.

en noodzakelijk
is het onderscheid voor ons,
dat het zelfs wordt gelijkgesteld
met het woord
en de kracht van God:

*Want lewend
is het woord Gods
en krachtig,
scherper dan elk tweesnijdend
zwaard;
het dringt door
tot het raakpunt
van ziel en geest,
en van gewrichten en merg,
en onderscheidt
de gedachten en bedoelingen
van het hart (Hebr. 4, 12).*

4. Deze teksten
verklaren het duidelijk.
zonder de genade van het onderscheid
kan
geen deugd
volmaakt
zijn
of stand houden.

Zo
stelden
de zalige Antonius
en alle anderen
eenparig vast
dat het onderscheid de deugd is
die
de monnik
met vaste tred
en veilig
naar God leidt
en die de bovengenoemde deugden
voortdurend gaaf bewaart;
dat men door haar
met minder moeite
de hoge top der volmaaktheid
kan beklimmen,
welke velen zonder haar,
hoewel zij harder zwoegden,
niet vermochten te bereiken.

Want de moeder,

V. DE MORTE HERONIS SENIS

1. Et

ut hanc eandem definitionem
antiquitus a sancto Antonio
et ceteris patribus promulgatam
recens quoque
sicut promissimus
confirmet exemplum,
recolite id
quod nuper gestum
oculorum uestrorum uidistis obtutibus,
senem uidelicet Heronem
ante paucos admodum dies
inlusione diaboli
a summis
ad ima deiectum,
quem quinquaginta annis
in hac heremo conmoratum
singulari districtione
rigorem continentiae tenuisse
meminimus
et solitudinis secreta
ultra omnes hic commorantes
miro feruore
sectatum.

2. hic igitur

quo pacto qua ue ratione
post tantos labores
ab insidiatore delusus
grauissimo conruens lapsu
cunctos in hac heremo constitutos
luctuoso dolore
percussit?

nonne

quia

minus discretionis uirtute possessa
suis definitionibus

regi

quam consiliis uel conlationibus fratrum
atque institutis maiorum

maluit

oboedire?

bewaakster
en bestuurster
van alle deugden
is de deugd van onderscheid.

5. DE DOOD VAN DE GRIJSAARD HERO

1. En

om deze uitspraak,
lang geleden door de heilige Antonius
en de andere Vaders gedaan,
door een recent voorbeeld
te bevestigen,
overeenkomstig mijn belofte:
denkt
aan wat gij onlangs
voor uw ogen hebt zien gebeuren:
hoe de grijsaard Hero

door de duivel is bedrogen
en van de hoogste toppen
in de afgrond neergestort.
Terwijl hij toch 50 jaar lang
- ik weet het -
in deze woestijn had gewoond,
bijzonder stipt
in de strenge onthouding,
en hij de afzondering en de eenzaamheid
meer dan iemand hier
had gezocht,
met een wonderbaarlijke ijver!

2. Hoe was het mogelijk

dat hij,
na zo grote werken,
door de belager werd bedrogen
en zó verschrikkelijk kwam te vallen,
dat wij allen in deze woestijn
door smart en droefheid
werden getroffen?

Was het niet

omdat hij

de deugd van onderscheid onvoldoende
bezat

en zich liever

liet leiden

door zijn eigen inzichten,

dan gehoorzaamde

aan de raad en het onderricht der
broeders

siquidem
tanto rigore
inmutabilem ieiunii continentiam
semper exercuit
et solitudinis cellae que
ita iugiter secreta
sectatus est,
ut
ab eo
participationem ineundi cum fraternitate
conuiuii
ne ueneratio quidem diei paschalis
aliquando potuerit obtinere.

3. in qua
fratribus cunctis
pro anniuersaria sollemnitate
in ecclesia retentatis
solus
non poterat adgregari,
ne quantulumcumque
perceptione leguminis parui
a suo uideretur proposito relaxasse.

qua praesumptione
deceptus
angelum Satanae
uelut angelum lucis
cum summa ueneratione suscipiens
eius que praeceptis
prono oboediens famulatu
semet ipsum
in puteum,
cuius profunditatem
oculorum non adtingit intuitus,
praecipitem dedit,
de angeli uidelicet sui sponsione
non dubitans,
qui eum
pro merito uirtutum ac laborum suorum
nequaquam posse firmauerat
ulli iam discrimini subiacere.

4. cuius rei fidem
ut experimento suae sospitatis
euidētissime conprobaret,
supra dicto se puteo
nocte intempesta
inclusus
iniecit,

en aan de regels der Vaders?

Hij legde zich
een zó volstrekt
en onveranderlijk vasten op,
zó voortdurend
zocht hij
de afzondering
en eenzaamheid van zijn kluis,
dat
zelfs de eerbiedwaardige dag van Pasen
nooit van hem
kon verkrijgen,
dat hij deelnam aan de maaltijd van de
broeders.

3. Elk jaar
bleven op dat feest
alle broeders
in de kerk bijeen,
alleen hij
sloot zich nooit bij hen aan,
bevreesd als hij was,
in zijn opzet verslapt te zullen schijnen
wanneer hij met hen wat groente zou
gebruiken.

Deze eigenzinnigheid
werd oorzaak van zijn verblinding.
Met de grootste eerbied ontving hij
de engel van Satan
als een engel des lichts
en onmiddellijk
aan diens bevelen gehoorzamend
stortte hij
zich
voorover
in een put,
waarvan de bodem niet te zien was,
zonder een ogenblik te twijfelen
aan de verzekering van zijn engel,
dat hij voortaan
vanwege zijn deugden en werken
aan geen gevaar meer
zou blootstaan.

4. De waarheid van deze verzekering
zou hij door een proef van zijn
onkwetsbaarheid
gaan bewijzen;

magnum scilicet
uirtutis suae meritum probaturus,
cum inde exisset inlaesus.

de quo
cum paene
iam exsanguis
ingenti fratrum labore
fuisset extractus,
uitam die tertia finiturus,
quod his deterius est,
ita in deceptionis suae obstinatione
permansit,
ut ei ne experimento quidem mortis suae
potuerit persuaderi,
quod fuisset
daemonum calliditate delusus.

5. quamobrem
pro meritis laborum tantorum
et annorum numerositate
qua in heremo perdurauit
hoc
miseratione et humanitate summa
ab his
qui eius conpatiebantur
exitio
uix
a presbytero abbate Pafnutio
potuit obtineri,
ut
non inter biothanatos reputatus
etiam memoria
et oblatione pausantium
iudicaretur indignus.

VI. DE RUINA DUORUM FRATRUM OB DISCRETIONIS IMPERITIAM

1. Quid dicam
de illis duobus fratribus,
qui
cum ultra illam heremum Thebaidos,

in het holst van de nacht
wierp hij zich
daarom
in die put:
dat hij daar ongedeerd weer uitkwam,
zou de grote verdienste van zijn deugd
doen blijken.

Met grote moeite
wisten de broeders
hem
er halfdood
uit te trekken
en hij stierf de derde dag.
Maar het ergst van alles is,
dat hij koppig vasthield
aan zijn waan
dat zelfs de proef die hem het leven
kostte,
hem niet kon overtuigen,
door duivelse list
bedrogen te zijn.

5. Daarom
konden zij
die door het diepste medelijden waren
getroffen
bij zijn einde,

ternauwernood
van de priester, abt Pafnutius,
verkrijgen
- met een beroep op zijn grote werken
en de lange jaren
die hij in de woestijn volbracht -
dat
hij niet onder de zelfmoordenaars werd
gerekend
en aldus de gedachtenis
en het offer voor de overledenen
onwaardig geacht.

6. DE VAL VAN TWEE BROEDERS DOOR GEBREK AAN ONDERSCHIED

1. Wat zal ik zeggen
van die twee broeders
die
aan de andere kant van de woestijn van

ubi quondam fuerat beatus Antonius,
habitarent,
minus cauta discretionem permoti
euntes per extentam solitudinis
uastitatem
nullam escam penitus sumere
decreuerunt,
nisi quam
per semet ipsum illis
dominus praestitisset.

2. cum que
errantes eos per deserta
et deficientes iam fame
a longe
Mazices conspexissent
(quae gens
cunctis paene nationibus feris
inmanior
atque crudelior est:
non enim eos
ad effusionem sanguinis,
ut nonnullas gentes,
desiderium praedae,
sed sola ferocitas mentis
instigat)
eis que contra naturam feritatis suae
cum panibus occurrissent,
unus ex eis
subueniente discretionem
uelut a domino sibi porrectos
cum gaudio et gratiarum actione
suscepit,
reputans
escam sibi diuinitus ministrari
nec sine deo factum,
ut hi
qui semper hominum cruore gauderent
deficientibus iam ac tabescentibus
uitae substantiam largirentur,
alius uero
recusans cibum
uelut ab homine sibi oblatum
inediae defectione
consumptus est.

3. quorum licet initia
ex reprehensibili persuasione
descenderint,
unus tamen

Thebaïis woonden,
waar eens de zalige Antonius had
verbleven,
en die, op een reis door die eindeloze
woestijn, onvoorzichtig en zonder
verstand
besloten hadden
geen enkele spijs te nemen
dan die
welke de Heer zelf
hun zou geven?

2.
Zij doolden door de woestijn
en stierven reeds bijna van honger
toen de Maziëken hen
van verre in het oog kregen.
Dit volk
is woester
en wreder
dan haast alle wilde volken:
zij
vergieten geen bloed
uit verlangen naar buit,
zoals andere stammen,
doch louter uit wreedaardigheid.

Toen dezen nu, in strijd met hun wilde
natuur,
hun met broden tegemoet kwamen,
nam één van hen beiden
wien het onderscheid te hulp kwam,
ze met vreugde en dankbaarheid
aan,
als reikte de Heer ze hem toe.
Hij geloofde
dat deze spijs hem van Godswege
geschonken werd
en dat het niet zonder God geschiedde,
dat zij
die steeds hun vreugde vonden in
mensenbloed,
nu aan uitgeputte, bijna bezweken
reizigers levensmiddelen brachten.
De ander echter
weigerde de spijs,
als door mensen aangeboden
en stierf
van de honger.

subueniente discretione
id
quod temere incaute que
conceperat
emendauit,
alius autem
in stulta praesumptione
perdurans
ac penitus
discretionis ignarus
mortem
quam dominus auertere uoluit
sibi ipse consciuit,
nequaquam credens
instinctu factum diuino,
quod inmites barbari
propriae feritatis obliti
panes eis pro gladiis
obtulissent.

VII. DE ALTERIUS INLUSIONE QUAM PER
INPERITIAM DISCRETIONIS INCURRIT
Quid etiam
de illo commemorem,
cuius nominis
quia adhuc superest
nolumus facere mentionem,
qui
dum longo tempore
daemonem in angeli suscipit claritate,
reuelationibus eius innumeris
saepe deceptus
credidit
nuntium esse iustitiae?

nam
exceptis his
etiam per omnes noctes
in cella eius
lumen
absque ullius lucernae
praebebat
officio.

ad extremum

3. Beiden
begonnen
met een berispelijke waan.
De één
kwam het onderscheid te hulp,
hij verbeterde
wat hij
roekeloos en zonder verstand
had opgevat;
de ander echter
volhardde
in zijn dwaze eigenzinnigheid,
de deugd van onderscheid
bleef hem volkomen vreemd;
hij bracht zichzelf
de dood toe,
die de Heer van hem wilde afwenden,
want hij weigerde te geloven,
dat het op Gods ingeving geschiedde,
dat de wilde barbaren
hun wreedheid vergaten
om hun met broden in plaats van
zwaarden
tegenmoet te komen.

7. HOE NOG EEN ANDER DOOR GEBREK AAN
ONDERSCHEID WERD MISLEID
Wat moet ik voorts
van hem zeggen
- omdat hij nog leeft,
wil ik zijn naam
niet noemen -
die
lange tijd
de duivel in de klaarheid van een engel
ontving?
Door talloze openbaringen
bedrogen
beschouwde hij hem
als een bode der gerechtigheid,

want
bovendien
verlichtte
de ander
elke nacht
zijn cel
zonder een enkele lamp.

iubetur a daemone,
ut deo
filium suum
qui cum eo pariter in monasterio
commanebat
offerret,
ut scilicet hoc sacrificio
Abrahae patriarchae meritis
aequaretur.

cuius
in tantum est persuasione seductus,
ut parricidium
opere perfecisset,
nisi eum uidens puer
cultrum extra consuetudinem acuendo
praeparare
et uincula
quibus eum uelut oblaturus
ad immolandum constringere disponebat
inquirere,
praesagio sceleris futuri perterritus
aufugisset.

VIII. DE LAPSU ET DECEPTIONE MONACHI MESOPOTAMENI

1. Longum est
deceptionem
illius quoque monachi Mesopotameni
narrando percurrere,
qui
in illa prouincia
perpaucis imitabilem continentiam
tenens,
quam per annos multos
singulariter in cella retrusus
exegerat,
ita est ad extremum
diabolicis reuelationibus somniis que
delusus,
ut
post tantos labores atque uirtutes,
quibus excesserat
omnes monachos ibidem residentes,
ad Iudaismum
et circumcisionem carnis
lapsu miserabili

Ten slotte
beval de duivel hem,
dat hij zijn zoon,
die met hem in het klooster woonde,
aan God
zou offeren,
om hierdoor
de aartsvader Abraham in verdiensten
te evenaren.

Zózeer verleidde
deze inblazing hem,
dat hij de kindermoord
metterdaad zou hebben uitgevoerd,
als niet de jongen,
die hem zijn mes extra scherp zag slijpen
en touwen
zoeken
om hem voor het offer
vast te binden,
vol schrik voor de misdaad die hij
voorvoelde,
op de vlucht geslagen was.

8. MISLEIDING EN VAL VAN EEN MONNIK VAN MESOPOTAMIË

1. Het zou te lang duren,
ook nog volledig te verhalen,
hoe die monnik van Mesopotamië
werd bedrogen,
wiens onthouding zó streng was,
dat slechts zeer weinigen
in dat land
hem vermochten na te volgen.
Vele jaren
volhardde hij daarin,
eenzaam in zijn kluis verborgen.
Maar ten slotte is hij zózeer
door de duivelse openbaringen en
dromen
bedrogen,
dat hij,
na zo grote werken en deugden,
waarin hij alle monniken aldaar
had overtroffen,
rampzalig
tot het jodendom

uolueretur.

nam

cum

uolens eum

consuetudine uisionum

ad credulitatem

futurae deceptionis

inlicere

uerissima quaeque

multo tempore

diabolus

uelut ueritatis nuntius

reuelasset,

ad extremum ostendit

Christianum populum

una cum principibus

religionis ac fidei nostrae,

apostolis scilicet atque martyribus,

tenebrosum

ac taetrum

omni que macie tabidum

atque deformem

et

e contra

Iudaeorum plebem

cum Moysi, patriarchis, prophetis

summa tripudiantem laetitia

et splendidissimo lumine coruscantem,

suadens

ut,

si mallet

meriti ac beatitudinis illorum

particeps fieri,

circumcisionem quoque suscipere

festinaret.

horum itaque

profecto nullus

tam lugubriter fuisset inlusus,

si rationem discretionis huius

adsequi

laborassent.

quamobrem

in quantis perniciosum sit

discretionis gratiam non habere,

multorum casus et experimenta

declarant.

en de besnijdenis

verviel.

De duivel

wilde hem

door herhaalde visioenen

verleiden

om geloof te slaan

aan het bedrog dat hij van plan was.

Nadat hij hem lange tijd

allerlei echte waarheden

had geopenbaard,

als een bode van de waarheid,

toonde hij hem ten slotte

het christenvolk,

tezamen met de vorsten

van onze godsdienst en ons geloof,

de apostelen en martelaren:

duister,

en afzichtelijk,

uitgemergeld,

wanstaltig.

Daarentegen

het joodse volk,

met Mozes, de aartsvaders, en de

profeten:

dansend in de grootste vreugde,

stralend in het schitterendste licht.

Daarbij ried de verleider hem aan

om,

wilde hij

in hun verdiensten en zaligheid

delen,

met spoed

de besnijdenis te ontvangen.

Van al deze monniken

zou stellig niemand

zo treurig bedrogen zijn,

als zij zich hadden ingespannen

om de deugd van onderscheid

te verwerven.

Veler val en verschrikkelijk voorbeeld

toont ons,

hoe gevaarlijk het is,

VIII. INTERROGATIO DE ADQUIRENDA UERA
DISCRETIONE

Ad haec

Germanus:

Et nouellis exemplis
et definitionibus antiquorum
satis abunde que perpatuit
discretionem
fontem quodammodo
radicem que
cunctorum esse uirtutum.

quomodo ergo

acquiri debeat

cupimus

edoceri,

aut

quemadmodum

utrum uera et ex deo,

an falsa et diabolica sit

possit agnosci,

ut

secundum illam euangelicam

quam superiore tractatu disseruisti

parabolam,

qua iubemur fieri

probabiles trapezitae,

nomismati inpressam ueri regis imaginem

peruidentes

deprehendere

ualeamus

quod non sit in moneta legitima figuratum,

atque illud,

sicut uulgari usus uerbo hesterna

conlacione dixisti, tamquam

paracharaximum

reprobemus,

illa instructi peritia,

quam

satis copiose et integre prosecutus

spirituali

atque euangelico trapezitae

in esse debere

signasti.

quid enim proderit

uirtutis eius et gratiae

de genade van het onderscheid niet te bezitten.

9. VRAAG: HOE HET WARE ONDERSCHIED TE
VERWERVEN

Hierop

zei Germanus:

De recente voorbeelden

zowel als de uitspraken der Ouden

hebben het overduidelijk gemaakt:

het onderscheid

is in zekere zin de bron

en de wortel

van alle deugden.

Wij zouden u daarom willen vragen,

ons uiteen te zetten,

hoe men

het kan verwerven

en

hoe men

het ware onderscheid, dat uit God is,

kan herkennen

en hoe het valse, dat van de duivel is.

Overeenkomstig de gelijkenis

uit het evangelie,

die gij in uw vorige uiteenzetting hebt

besproken

en waarin ons wordt bevolen,

bekwame wisselaars te worden,

zouden wij gaarne,

wanneer een munt met het beeld van de

ware koning ons onder ogen komt,

kunnen zien

of zij soms niet in de wettige rijksmunt is

geslagen,

om haar in dat geval

als valse munt

zoals gij het gisteren noemde

af te wijzen.

Zo zouden wij de vaardigheid bezitten,

waarvan gij

zo uitvoerig en juist

hebt uiteengezet,

dat zij de eigenschap moet zijn

van de geestelijke wisselaar,

naar het voorbeeld van het evangelie.

Wat zou het ons immers baten,

merita
cognouisse,
si
quemadmodum expetenda
uel adquirenda sit
nesciamus?

de waarde
van de deugd en genade van het
onderscheid
te kennen,
zo wij
niet weten.
hoe haar te zoeken
en te verwerven

X. RESPONSIO, QUEMADMODUM
POSSIDEATUR UERA DISCRETIO

1. Tum Moyses:
Vera, inquit, discretio
non
nisi uera humilitate
conquiritur.

10. ANTWOORD: HOE MEN HET WARE
ONDERSCHIED VERWERFT

1. Toen sprak Mozes:
Het ware onderscheid
verwerft men
niet
dan door ware nederigheid.

cuius humilitatis
haec erit
prima probatio,
si uniuersa
non solum quae agenda sunt,
sed etiam quae cogitantur,
seniorum reseruentur examini,
ut
nihil suo quis iudicio credens
illorum per omnia definitionibus
adquiescat
et quid bonum
uel malum debeat iudicare
eorum traditione
cognoscat.

Het eerste bewijs
van deze nederigheid
zal zijn,
dat men
zijn daden
en zelfs zijn gedachten
aan het oordeel der Ouden voorlegt,
zodat
men niet op eigen inzicht vertrouwt,
doch zich in alles bij hun uitspraken
neerlegt
en van hen
leert
wat men als goed
of kwaad dient te beschouwen.

2. quae institutio
non solum
per ueram discretionis uiam
iuuenem
recto tramite
docebit incedere,
uerum etiam
a cunctis fraudibus et insidiis inimici
seruabit inlaesum.

2. Deze handelwijze
zal de jonge monnik
niet alleen
leren,
recht
de ware weg van het onderscheid te
gaan,
zij zal hem ook
ongedeerd
voor alle bedrog en list van de duivel
bewaren.

nullatenus enim
decipi poterit,
quisque non suo iudicio,
sed maiorum uiuit exemplo,
nec ualebit
ignoracioni eius

Want iemand
die niet naar eigen inzicht,
doch naar het voorbeeld der Vaders leeft,
kan niet bedrogen worden

callidus hostis
inludere,
qui uniuersas cogitationes
in corde nascentes
perniciosa uerecundia
nescit obtegere,
sed eas
maturo examine seniorum
uel reprobat
uel admittit.

3. ilico namque
ut patefacta fuerit
cogitatio maligna
marcescit,
et antequam discretionis iudicium
proferatur,
serpens taeterrimus
uelut e tenebroso ac subterraneo specu
uirtute confessionis
protractus ad lucem
et traductus quodammodo
ac dehonestatus
abscedit.

tamdiu enim
suggestiones eius noxiae
dominantur in nobis,
quamdiu celantur in corde.

et
ut uirtutem sententiae huius
efficacius colligatis,
referam uobis
abbatis Sarapionis factum,
quod ille iuuenioribus frequentissime
instructionis gratia
proponebat.

XI. VERBA ABBATIS SARAPIONIS ET DE MARCORE PATEFACTARUM COGITATIONUM ET DE PERICULO PROPRIAE CONFIDENTIAE

1. Cum adhuc, inquit,
essem puerulus

en de sluwe vijand
vermag niet
iemand in onwetendheid
te bedriegen,
die geen enkele gedachte
die in zijn hart opkomt,
weet te verbergen
uit valse schaamte,
maar ze
verwerpt
of aanvaardt
naargelang het rijpe oordeel der Ouden.

3. Want
zodra een slechte gedachte
wordt geopenbaard,
verliest zij haar venijn,
en nog voordat het onderscheid zijn
oordeel
heeft uitgesproken,
heeft de afzichtelijke slang,
die door de kracht der bekentenis
als het ware uit haar donkere,
onderaardse hol ontmaskerd
en beschaamd
te voorschijn is getrokken,
de vlucht genomen.

Want zó lang
heersen
haar verderfelijke inblazingen in ons,
als wij deze in ons hart verborgen
houden.

Om u beter te doordringen
van de waarde van dit woord,
zal ik u
een gebeurtenis van abt Sarapion
verhalen,
die hij zelf dikwijls de jongeren
voorhield
ter onderrichting.

11. WOORDEN VAN ABT SARAPION. OVER DE MACHTELOOSHEID VAN EENMAAL GEOPENBAARDE GEDACHTEN EN OVER HET GEVAAR VAN HET ZELFVERTROUWEN

1. Toen ik nog, zo sprak hij,
een knaap was

et cum abbate Theone conmanerem,
haec mihi
inimici inpugnatione
ingesta fuerat consuetudo,
ut
postquam refecissem hora nona cum
sene,
unum paxamatium
cotidie
in sinu meo
latenter
absconderem,
quod sero
ignorante illo
occulte
edebam.

quod furtum
licet coniuventia uoluntatis
et inoliti semel desiderii incontinentia
sine cessatione conmitterem,
expleta tamen
concupiscentia fraudulenta
ad memet ipsum reuertens
grauius super admissio furti crimine
cruciabar
quam super esu eius
fueram iucundatus.

2. cum que
istud molestissimum opus
uelut
ab exactoribus mihi Pharaonis indictum
uice laterum
singulis diebus
explere
non sine cordis mei dolore
conpellerer
nec tamen
eruere me possem
ab hac eorum saeuissima tyrannide
et clandestinum furtum
seni manifestare
confunderer,
contigit
dei nutu
de hoc me captiuitatis iugo
uolentis eripere,
ut quidam fratres
cellam senis

en bij abt Theon woonde,
wist de vijand
mij
tot de gewoonte te brengen
om
dagelijks
na de maaltijd van het negende uur met
de grijsaard, heimelijk
een broodje te nemen
en in mijn boezem
te verbergen,
dat ik dan 's avonds
stilletjes
opat,
zonder dat hij het wist.

Door de toegevendheid van mijn wil
en de eenmaal ingewortelde hartstocht
hield ik niet op
met deze diefstal.
Wanneer ik evenwel
na de voldoening van mijn bedrieglijke
begeerte
weer tot mijzelf kwam,
werd ik meer door de begane diefstal
gekweld
dan ik genoeg had gehad
in het eten.

2.
Ik werd
als het ware
door Farao's bazen
tot dit allerzwaarste werk

gedwongen,
in plaats van de tichelstenen,
en het was mij een pijn in het hart
Toch kon ik mij niet
aan hun wrede dwingelandij
ontrukken
en ook schaamde ik mij,
de verholen diefstal
aan de grijsaard te belijden.
Nu gebeurde het,
naar het welgevallen Gods,
die mij van dit slavenjuk
wilde bevrijden,
dat enkele broeders
de cel van de grijsaard

obtentu aedificationis
expeterent.

3. cum que
refectione transacta
conlatio spiritalis coepisset agitari
respondens que senex
propositis interrogationibus eorum
de gastrimargiae uitio
et occultarum cogitationum dominatione
dissereret
earum que naturam
et atrocissimam uim,
quam haberent
donec celarentur,
exponeret,
ego
conlationis huius uirtute conpunctus
et conscientia redarguente perterritus,
uelut qui crederem
ob hoc ea fuisse prolata,
quod seni dominus
secreta mei pectoris
reuelasset,
in occultos primum gemitus excitatus,
dein cordis mei conpunctione crescente
in apertos singultus lacrimas que
prorumpens paxamatium,
quod consuetudine uitiosa subtraxeram
clancule comedendum,
de sina
furti mei conscio ac susceptore
produxi,
eum que in medium proferens,
quemadmodum cotidie latenter ederem,
prostratus in terram
cum ueniae postulatione
confessus sum,
et ubertim profusis lacrimis
ut absolutionem dirissimae captiuitatis
a domino poscerent
inplorauit.

4. tum senex:
confide, ait, o puer.
absoluit te
ab hac captiuitate
etiam me tacente
confessio tua.

bezochten,
om zich aan hem te stichten.

3.
Na het eten
volgde het geestelijk gesprek.
Toen de grijsaard
in antwoord op de gestelde vragen
sprak
over het kwaad der gulzigheid
en de heerschappij van de verborgen
gedachten
en de aard daarvan
uiteenzette
en de wrede macht
die zij hebben
zolang men ze verborgen houdt,

ging de kracht van deze woorden mij door
de ziel,
en door mijn luid sprekend geweten
verschrikt
meende ik,
dat de grijsaard ze daarom zeide,
dat de Heer hem
mijn hartsgeheim
had geopenbaard.
Aanvankelijk was het een verborgen
zuchten,
maar met het toenemen van het berouw
in mijn hart barstte ik weldra in snikken en
tranen uit
en haalde het broodje,
dat ik naar mijn boze gewoonte had
weggenomen
om het heimelijk op te eten,
te voorschijn
uit mijn boezem,
deelgenoot en heler van mijn diefstal,
en toonde het aan allen.
Plat ter aarde liggend
beleed ik,
smekend om vergiffenis,
hoe ik dagelijks heimelijk had gegeten,
en onder overvloedige tranen
vroeg ik allen
de Heer voor mij te bidden
om bevrijding uit deze harde slavernij.

4. Toen sprak de grijsaard:

uictorem namque aduersarium tuum
hodie triumphasti,
ualidius eum
tua confessione prosternens
quam ipse fueras ab eo
tua taciturnitate deiectus.

quem utique
nequaquam
uel tua uel alterius responsione
confutans
in te nunc usque permiseras dominari
secundum illam Salomonis
sententiam:

*quia non fit contradictio
ab his qui faciunt malum cito,
ideo repletum est
cor filiorum hominis in ipsis
ut faciant mala.*

et idcirco
iam te
post hanc publicationem suam
iste nequissimus spiritus
inquietare non poterit
nec in te
latibulum sibi
taeterrimus serpens
deinceps usurpabit,
de tenebris cordis tui
salutari confessione
protractus ad lucem.

5. necdum senex
haec uerba compleuerat
et ecce
lampas accensa
de meo sinu procedens
ita cellam repleuit
odore sulphureo,
ut uehementia faetoris ipsius
uix in ea nos residere permetteret.

resumens que admonitionem
senex,
ecce, inquit,
dominus tibi
ueritatem sermonum meorum
uisibiliter adprobauit,
ut

Heb vertrouwen, mijn kind.
Zonder een woord van mij
heeft reeds uw belijdenis
u van deze slavernij
verlost.

Uw tegenstander en overwinnaar
hebt gij vandaag overwonnen:
door uw belijdenis
werpt gij hem krachtiger ter aarde,
dan hij u
door uw zwijgen had neergeworpen.

Doordat gij hem
nooit
door een woord van uzelf of van een
ander
hebt beschaamd,
liet gij hem tot nu toe over u heersen
naar het woord van Salomon:

*Omdat men hen die kwaad doen,
niet tegenspreekt,
is het hart der mensenkinderen
vervuld
om kwaad te doen (Pred. 8,11
LXX).*

En daarom
kan die boze geest
u,
nu gij hem ten toon hebt gesteld,
niet meer verontrusten
en voortaan
zal de afzichtelijke slang
geen schuilplaats
meer in u hebben,
nu zij door uw heilzame bekentenis
uit de duisternis van uw hart
te voorschijn is getrokken.

5. Hij was nog niet
uitgesproken
of zie,
een brandende fakkel
kwam uit mijn boezem te voorschijn
en vervulde de cel
van zwavelstank,
zo hevig
dat wij er nauwelijks konden blijven zitten.

passionis illius incentorem
de corde tuo
salubri confessione
depulsum
oculis peruideres,
patefactum que hostem
nequaquam locum in te ulterius
habiturum
aperta eius expulsionem
cognosceres.

itaque
secundum sententiam senis
ita est, inquit, in me
confessionis huius uirtute
dominatio diabolicae illius tyrannidis
extincta
atque in perpetuum consopita,
ut
numquam mihi
ne memoriam quidem
concupiscentiae huius ulterius
temptauerit inimicus ingerere
nec
me post haec aliquando pulsatum
furtiui illius desiderii instigatione
persenserim.

6. quem sensum
in Ecclesiaste quoque
pulcherrime legimus figuratum.
*si momorderit, inquit, serpens
non in sibilo,
non est abundantia
incantatori,*
taciti serpentis morsum
perniciosum esse
designans,
id est:
si per confessionem
suggestio seu cogitatio diabolica
incantatori cuiquam,
spirituali scilicet uiro,
qui carminibus scripturarum
mederi protinus uulneri
et extrahere de corde consueuit
noxia uenena serpentis,
patefacta non fuerit,
succurrere periclitanti
perituro ue

De grijsaard
hernam de vermaning:
Zie,
de Heer geeft u
een zichtbaar bewijs
van de waarheid van mijn woorden,
opdat
gij met eigen ogen zou zien,
dat gij door uw heilzame bekentenis
de aanstekel van die hartstocht
uit uw hart
hebt verdreven,
en opdat gij door deze openlijke
uitdrijving
zou weten,
dat de vijand nu hij is ontdekt,
voortaan geen plaats meer bij u heeft.

En
het was
zoals de grijsaard zei.
Door de kracht van mijn bekentenis
was die duivelse tirannie vernietigd
en voorgoed verdwenen.

Nimmermeer
trachtte de vijand mij
zelfs maar te doen denken
aan deze begeerte
en
nooit heb ik sindsdien nog het verlangen
gevoeld
om te stelen.

6. Bij de Prediker
vinden wij deze waarheid
zeer schoon uitgedrukt in een beeld:
*Als de slang bijt
zonder te sissen,
dient de bezweerder
nergens toe* (Pred. 10,11 LXX).
Hiermee geeft hij aan,
hoe gevaarlijk
de beet van een stille slang is;
dat wil zeggen,
indien men
de duivelse inblazingen
niet openbaart
aan een bezweerder,
dat is, een geestelijk man

non poterit.

7. hoc igitur modo
ad scientiam discretionis uerae
peruenire
facillime poterimus,
ut seniorum uestigia subsequentes
neque agere quicquam noui
neque discernere nostro iudicio
praesumamus,
sed
quemadmodum nos
uel illorum traditio
uel uitae probitas informarit,
in omnibus gradiamur.

qua institutione firmatus
non modo
ad perfectam discretionis rationem
quisque perueniet,
uerum etiam
a cunctis insidiis inimici
tutissimus permanebit.

nullo namque alio uitio
tam praecipitem
diabolus monachum pertrahit
ac perducit ad mortem,
quam cum eum
neglectis consiliis seniorum
suo iudicio persuaserit
definitioni quae confidere.

etenim
cum omnes artes ac disciplinae
humano ingenio repertae
et quae nihil amplius
quam uitae huius temporariae conmodis
prosunt,
licet manu palpari queant
et oculis peruideri,
recte tamen a quoquam
sine instituentis doctrina
nequeant comprehendi,
quam ineptum est credere
hanc solam
non egere doctore,
quae et inuisibilis et occulta est
et quae non nisi corde purissimo
peruidetur,

die door de zangen van de Schrift
de slangenbeet aanstonds weet te
genezen
en het rampzalige gif
uit het hart te verwijderen,
kan die niet
helpen in het gevaar
of redden van de ondergang.

7. Wij kunnen dus
gemakkelijk
tot de kennis van het ware onderscheid
geraken
door het voetspoor der Ouden te volgen
en niet vermetel iets nieuws in te voeren
en naar eigen inzicht te oordelen,

doch
door in alles te handelen
naar wat hun onderricht
en heilig leven
ons hebben geleerd.

Door deze degelijke vorming
zal men niet alleen
tot het volmaakte onderscheid
geraken,
doch bovendien
beveiligd zijn
tegen alle hinderlagen van de vijand.

Door geen enkel kwaad anderzijds
brengt de duivel de monnik
zózeer ten val
en stort hem in de dood,
als de verachting van de raad der Ouden
en het vertrouwen
op eigen oordeel
en inzicht.

Want,
wanneer men
alle kunsten en ambachten
die het menselijk vernuft heeft
uitgevonden
en die slechts
voor het tijdelijk leven nuttig zijn,
niet kan leren
zonder de lessen van een meester,
hoewel zij toch tastbaar

cuius error non temporale damnum
nec quod facile reparatur,
sed animae perditionem parit
mortem que perpetuam.

8. habet enim
non aduersus uisibiles,
sed inuisibiles atque inmites hostes
diurnum nocturnum que conflictum
nec contra unum seu duos,
sed contra innumerabiles cateruas
spiritalis certamen,
cuius casus
tanto
perniciosior cunctis,
quanto
et infestior inimicus
et congressus occultior.

et ideo
semper seniorum
summa cautione
sunt sectanda
uestigia
atque ad eos cuncta
quae in nostris cordibus oriuntur
sublato confusionis uelamine
deferenda.

XII. CONFESSIO UERECUNDIAE OB QUAM
CONFUNDEREMUR COGITATIONES NOSTRAS
SENIORIBUS REUELARE

Germanus:
Occasionem nobis
perniciosae uerecundiae,
qua cogitationes malas
studeamus obtegere,
illa praecipue creat causa,
qua nouimus
quendam

en zichtbaar zijn:
hoe dwaas is het dan te menen,
dat déze kunst - onzichtbaar en
verborgen,
enkel waar te nemen door een zuiver
hart,
waarin een tekort geen tijdelijke schade
voortbrengt
die gemakkelijk te herstellen is,
doch de ondergang van de ziel
en de eeuwige dood -
dat déze kunst alleen
géén leraar zou behoeven!

8. Het is immers
een strijd van dag en nacht,
niet tegen zichtbare
doch onzichtbare en meedogenloze
vijanden;
een geestelijke strijd,
niet tegen een of twee,
maar tegen talloze benden;
een nederlaag
is hier zoveel
rampzaliger dan overal elders,
als ook
de vijand hardnekkiger is
en het treffen verborgener.

En daarom
moeten wij steeds
het voetspoor der Ouden
uiterst zorgvuldig
volgen
en hun alles
wat in ons hart opkomt,
zonder de sluier der valse schaamte
openbaren.

12. BEKENTENIS VAN ONZE SCHAAMTE OM
ONZE GEDACHTEN AAN DE OUDEN TE
OPENBAREN

Germanus:
De aanleiding
tot die gevaarlijke schaamte,
waardoor wij slechte gedachten
zoeken te verbergen,
is vooral gelegen in feiten als het
volgende,

in Syriae partibus,
ut credebatur,
praecipuum seniorum
cuidam fratri
cogitationes suas
simplici confessione
proendenti
postmodum
quadam indignatione commotum
eisdem grauiter exprobrasse.

unde fit,
ut
dum eas in nobis premimus
ac senioribus erubescimus publicare,
curationum remedia
consequi nequeamus.

XIII. RESPONSIO DE CONFUSIONE CALCANDA ET DE PERICULO NON CONDOLENTIS

1. Moyses:
Sicut non sunt omnes iuuenes
pari modo
uel feruentes spiritu
uel disciplinis ac moribus optimis instituti,
ita nec senes quidem cuncti
uno modo
uel perfecti possunt
uel probatissimi repperiri.

diuitiae enim senum
non sunt canitie capitis,
sed industria iuuentatis
ac praeteritorum laborum stipendiis
metiendae.

*quae enim
non congregasti inquit
in iuuentute,
quomodo inuenies
in senecta tua?*

*senectus namque
honorabilis
non diuturna,
nec numero annorum
computata:*

dat wij hebben vernomen.
Zeker monnik,
in Syrië,
werd als de voortreffelijkste der Vaders
beschouwd.
Een broeder
openbaarde hem
in eenvoud
zijn gedachten.
Doch toen hij nadien
eens een ogenblik toornig werd,
verweet hij ze de broeder bitter.

Het gevolg van dergelijke voorbeelden is,
dat
wij onze gedachten verborgen houden
en ons schamen ze de Ouden te
openbaren,
waardoor wij de middelen ter genezing
niet kunnen verkrijgen.

ANTWOORD: MEN MOET DE VALSE SCHAAMTE
VERACHTEN; OVER HET GEVAAR VAN GEBREK
AAN MEDELIJDEN

1. Mozes:
Zoals niet alle jongen
even
vurig zijn van geest,
even goed onderricht en welopgevoed,
zo worden ook onmogelijk alle Ouden
even
volmaakt
en goed bevonden.

Want de rijkdom van de oude mensen
is niet in hun grijze haren
gelegen,
maar in de ijver van hun jeugd
en de verdiensten van hun vroegere
werken.

*Immers:
Wat gij niet hebt vergaard
in uw jeugd,
hoe zult gij dat vinden
in uw ouderdom? (Sir. 25,3).*

*Want
niet om lange levensduur
is de ouderdom eervol
en niet naar het aantal jaren*

*cani enim
sunt sensus hominis,
et aetas senectutis
uita immaculata.*

2. et idcirco
non omnium seniorum,
quorum capita canities tegit
quos que uitae longaeuitas sola
commendat,
nobis sunt sectanda uestigia
seu traditiones ac monita suscipienda,
sed eorum,
quos laudabiliter uitam suam
ac probatissime conperimus
in iuuentute signasse
nec praesumptionibus propriis,
sed maiorum traditionibus institutos.

sunt enim nonnulli,
quorum etiam, quod est lugubrius,
maior est multitudo,
qui in tepore suo
quem ab adulescentia conceperunt
atque ignauia senescentes
auctoritatem sibi
non maturitate morum,
sed annorum numerositate
conquirunt.

3. de quibus
exprobratio illa domini
proprie satis dirigitur per prophetam:
*et comederunt alieni robur eius,
et ipse nesciuit:
sed et cani effusi sunt in eo,
et ipse ignorauit.*

hos, inquam,
in exemplum iunioribus
non uitae probitas
nec ulla propositi huius
laudabilis atque imitanda districtio,
sed annositas sola prouexit.

quorum canitiem
callidissimus inimicus
ad deceptionem iuniorum
in praeiudicata auctoritate proponens
etiam illos,

*wordt hij berekend:
maar wijsheid is voor de mens
grijze haren,
en een smetteloos leven
ouderdom (Wijsh. 4,8-9).*

2. En daarom
moeten wij niet van alle Ouden,
wier hoofden het grijze haar bedekt,
maar wier enige aanbeveling lengte van
leven is,
het voetspoor volgen
of het onderricht en de raad aanvaarden;
doch enkel van hen
wier jeugd
ons
als lofwaardig en goed bekend is,
die niet naar eigen wijsheid zijn gevormd,
maar door het onderricht der Vaders.

Want verschillenden zijn er,
ja helaas
de meerderheid,
die oud worden in de lauwheid
en slapheid,
welke zij in hun jeugd hebben opgedaan,
en hun gezag
niet in de rijpheid van hun zeden
zoeken,
maar in het aantal van hun jaren.

3. Op hen
is het verwijt zeer wél van toepassing,
dat de Heer uitspreekt door de profeet:
*Vreemden hebben zijn kracht
verslonden
en hij heeft het niet geweten;
zijn haar is grijs geworden
en hij heeft het niet bemerkt* (Hosea
7,9).

Dezulken, zei ik,
stelt enkel de leeftijd
de jongeren ten voorbeeld,
niet de goedheid van hun leven
noch de getrouwheid aan hun ideaal,
die achting en navolging zouden
verdienen.

Hun grijze haren

qui ad uiam perfectionis
uel suis uel aliorum
potuerunt monitis incitari,
subuertere ac decipere
exemplis eorum
fraudenta subtilitate
festinat,
uel in teporem eos scilicet noxium
uel in letalem desperationem
doctrinis eorum institutis que
perducens.

4. cuius rei
uolens uobis exempla proferre,
auctoris nomine praetermisso,
ne nos quoque
illius,
qui patefacta sibi fratris uitia
publicauit,
simile aliquid admittamus,
rem tantum gestam,
quae instructionem necessariam
uobis conferre possit,
exponam.

cum igitur
ad senem quendam
nobis optime cognitum
quidam non ignauissimorum iuuenum
profectus sui et curationis gratia
perrexisset
et carnalibus incentiuis
ac fornicationis spiritu
semet ipsum inquietari
simpliciter prodidisset,
consolationem credens laboribus suis
oratione senis
et remedia inflictis uulneribus reperturum,
ille
amarissimis eum increpans uerbis
miserabilem que et indignum
nec monachi nomine censendum esse
pronuntians,
qui potuerit huiusmodi uitio
et concupiscentia titillari,
ita suis e contrario correptionibus
uulnerauit,
ut eum
summa desperatione deiectum
ac letali tristitia consternatum

stelt de sluwe vijand,
om de jongeren te bedriegen,
als een waarborg bij voorbaat voor hun
gezag.

In zijn geraffineerde sluwheid
haast hij zich
om door hun voorbeelden
zelfs diegenen
te doen vallen en te bedriegen,
die op de weg der volmaaktheid
gebracht hadden kunnen worden,
door de raad van anderen of uit eigen
goede inborst. Door hun leer en hun
leefwijze
brengt hij zijn slachtoffers
tot een rampzalige lauwheid
of een dodelijke wanhoop.

4. Ik zal u hiervan
een voorbeeld geven,
maar ik zal de naam van de persoon niet
noemen,
om niet
dezelfde fout te begaan
als de man van wie gij sprak,
die het kwaad dat zijn broeder hem
beleden had, bekend maakte.
Ik verhaal dus
enkel het feit,
dat een nuttige les
voor u kan bevatten.

Op zekere dag
kreeg een grijsaard,
die ik goed ken,
een jonge monnik op bezoek,
die niet van de lauwsten was.
Deze kwam bij hem vooruitgang en
genezing zoeken. In eenvoud
openbaarde hij,
hoe hij door de prikkels van het vlees
en de geest van onkuisheid
werd geplaagd,
hopend door het gebed van de grijsaard
troost te zullen vinden in zijn
moeilijkheden
en genezing van zijn wonden.
Maar de ander
voer tegen hem uit met bittere woorden
en noemde hem een ellendige en

e sua dimitteret cella.

5. cum que ei
tali maerore depresso
nec iam de remedio passionis,
sed de expletione conceptae
concupiscentiae
profunda cogitatione tractanti
abbas Apollo seniorum probatissimus
occurrisset
laborem que
et obpugnationis uehementiam,
quae in corde eius tacite uoluebantur,
de contemplatione uultus
et deiectione
coniectans
causam tantae perturbationis
inquireret,
atque ille
molliter se compellanti seni
ne responsum quidem ullum posset
referre,
magis ac magis eum sentiens
senex
non inaniter
causam tantae tristitiae
silentio uelle contegere,
quam ne uultu quidem dissimulare
praeualeret, intentius ab eo
causas occulti doloris
coepit inquirere.

6. quibus ille constrictus
pergere se
confitetur
ad uicum,
ut
quia
secundum sententiam illius senis
monachus esse non posset
nec refrenare stimulos carnis
et inpugnationis remedia consequi
iam ualeret,

uxorem duceret
ac relicto monasterio
reuerteretur ad saeculum.

quem senex
blanda consolatione demulcens

onwaardige,
die de naam van monnik niet verdiende,
omdat hij nog door een dergelijke
ondeugd
en begeerte werd geprikkeld.
Deze verwijten
verwonden de jongeman zózeer,
dat hij daarop
in de somberste wanhoop
en een dodelijke droefheid
de cel verliet.

5. In deze toestand van neerslachtigheid
dacht hij al niet meer aan genezing van
zijn kwaal, doch enkel om toe te geven
aan de hartstocht
die hij had opgevat.
Aldus peinzend
ontmoette hij abt Apollo,
de voortreffelijkste onder de Vaders.
Zijn moedeloosheid ziende,
die op zijn gelaat stond te lezen,
vermoedde deze
de moeilijkheden
en de hevige strijd,
die zwijgend omgingen in zijn hart
en met zachte aandrang
vroeg hij
naar de oorzaak van een zo grote onrust.
Toen nu de ander
geen woord kon uitbrengen,
begreep de grijsaard
meer en meer,
dat hij niet zonder reden
de oorzaak van zijn droefheid,
die hij zelfs op zijn gelaat niet kon
ontveinzen,
wilde verbergen
en begon hem met groter klem
te vragen
naar de oorzaak van zijn verholen smart.

6. Hierdoor als gevangen

bekende de jonge monnik alles.

Aangezien hij,
volgens de grijsaard die hij had
geraadpleegd,

sese que adserens
isdem cotidie incentiuorum stimulis
atque aestibus agitari,
et idcirco
non debere eum
prorsus desperatione concidere
nec mirari
super inpugnationis ardore,
qui
non tam laboris studio
quam misericordia domini
et gratia
uinceretur,
unius tantum diei
ab eodem poposcit indutias,
et
ut reuerteretur ad suam cellulam
deprecatus
ad monasterium praedicti senis
tota festinatione
perrexit.

7. cum que eidem proximasset,
expansis manibus
orationem cum lacrimis fundens,
conuerte, ait,
domine,
qui occultarum uirium
et infirmitatis humanae
solus arbiter pius
ac secretus es medicus,
inpugnationem iuuenis illius
in senem istum,
ut
condescendere
infirmitatibus laborantum
et conpati
fragilitati iuniorum
uel in senectute
doceatur.

cum que ille
hanc precem
cum gemitu conclusisset,
cernit
Aethiopem taetrum
contra illius cellulam stantem
atque ignita aduersus eum iacula
dirigentem.
quibus

tòch geen monnik kon zijn
en hij zijn vlees niet kon beheersen
en middelen tegen de bekoring
verkrijgen,

ging hij naar het dorp
om een vrouw te nemen
en verliet hij het klooster
om in de wereld terug te keren.

Apollo begon hem
met zachte woorden te troosten,
verzekerd
dat hij dagelijks door dezelfde vlammen
en hartstochten werd geprikkeld.
Hij moest zich
dus
niet overgeven aan de wanhoop,
noch zich verwonderen
over de gloed van de bekoring,
die men overigens
niet zozeer door eigen inspanning
overwon,
als wel door de barmhartigheid
en de genade van de Heer.
Hij verlangde van hem
slechts één dag uitstel
en
smeekte hem
naar zijn cel terug te keren.
Zelf begaf hij zich
met spoed
naar de woning van de genoemde
grijsaard.

7. Toen hij deze genaderd was,
bad hij met uitgestrekte armen
onder tranen:

Heer,
die alleen de barmhartige getuige
en onzichtbare geneesheer zijt
van de verborgen krachten
en de menselijke zwakheid,
laat de bekoring van de jongeman
op deze grijsaard
overgaan,
opdat hij
tenminste nog in zijn ouderdom
begrip
leert hebben

cum fuisset ille protinus sauciatus
et progressus e cella
huc illuc que uelut amens et ebrius
cursitaret,
atque
egrediens et ingrediens
iam se in ea continere non posset,
eadem uia pergere concitus coepit,
qua iuuenis ille discesserat.

8. quem
abbas Apollo
uelut amentem factum
quibusdam furiis conspiciens
agitari
intellexit
ignitum diaboli quod uiderat
telum
in corde eius fuisse defixum
illam que in eo
confusionem mentis
ac perturbationem sensuum
intolerandis aestibus
operari,
accedens que ad eum,
quo,
inquit,
properas
aut
quaenam te causae
senilis illius grauitatis oblitum
ita pueriliter
inquietant
ac mobiliter cursitare
conpellunt?

9. cum que ille
pro conscientiae suae reatu
ac turpi exagitatione confusus
crederet
ardorem sui pectoris
deprehensum
ac
relectis seni
sui cordis arcanis
nullam responsionem percontanti reddere
prorsus auderet,
reuertere,
inquit,
ad cellam

voor de zwakheden der beproefden
en medelijden
met de broosheid van de jeugd.

Nauwelijks had hij
onder zuchten
zijn gebed besloten,
of hij zag
een afzichtelijke Ethiopiër
voor de cel van de grijsaard staan,
gloeierende pijlen op hem afschietend.

Aanstonds werd hij gewond,
kwam uit zijn cel naar buiten
en begon als een waanzinnige en een
dronkeman
in alle richtingen rond te lopen.

Naar buiten, weer naar binnen,
doch daar kon hij het niet meer houden,
en met spoed ging hij dezelfde weg op
waarlangs de jongeman was
heengegaan.

8. Toen Apollo
hem zo zag,
als waanzinnig geworden,
voortgedreven
door razernij,
begreep hij
dat de gloeiende pijn
van de duivel die hij had gezien,
hem in het hart getroffen had:

de ondraaglijke gloed
verwarde zijn geest
en bracht zijn zinnen
in beroering.
Hij ging naar hem toe
en sprak hem aan:

Wat
doet u
de ernst die bij uw leeftijd past,
vergeten,
dat gij gelijk een kind
niet meer stil kunt zitten
en onrustig rondloopt?

tandem que te intellege
uel ignoratum
hactenus a diabolo
uel despectum
nec in eorum numero reputatum,
quibus ille
cotidie
confligere et conluctari
profectibus eorum ac studiis
instigatur,
qui
unum eius in te directum iaculum
post tantam annorum seriem,
quam in hac professione triuisti,
non dicam respuere,
sed ne uno quidem die
differre
potuisti.

quo te idcirco
dominus passus est sauciari,
ut
saltim in senecta
disceres
conpati infirmitatibus alienis
et fragilitati condescendere iuniorum
tuis exemplis atque experientia
docereris,
qui
suscipiens iuuenem
infestatione diabolica laborantem
non modo nulla consolatione fouisti,
sed etiam perniciose desperatione
deiectum
inimici manibus tradidisti,
quantum in te est
ab eodem lugubriter deuorandum.

10.

quem sine dubio
nequaquam
tam uehementi conflictu
fuisset adgressus,
quo te nunc usque est adpetere
dedignatus,
nisi
futuro profectui eius
inuidens
inimicus
illam uirtutem
quam animis eius inesse cernebat,

9. De ander,
door zijn geweten aangeklaagd
en door de beschamende hartstocht
verward,
geloofde
dat de brand van zijn binnenste
was ontdekt;
en
ziende dat zijn hartsgeheim
voor de grijsaard bloot lag,
dorst hij in het geheel
geen antwoord te geven.

Keer terug
naar uw cel,
ging Apollo voort
en begrijp eindelijk
dat de duivel u tot nu toe
òf niet heeft gekend
òf heeft veracht
en niet gerekend onder hen
tegen wie hij
dagelijks
wordt geprikkeld
te strijden
door hun voortuitgang en ijver,
u,
die na de vele jaren
welke gij in het monniksleven hebt
gesleten,
de éne pijl die hij op u afschoot,
niet vermocht,
ik zeg niet af te weren,
doch zelfs maar een dag
op te houden!

De Heer heeft toegelaten
dat gij werd gewond,
opdat gij
tenminste nog in uw ouderdom
door eigen voorbeeld en ervaring
medelijden met andermans
zwakheden
leert
hebben
en begrip voor de broosheid van de
jeugd,
gij,
die de jongeman,
die leed onder de aanval van de

anticipare
ac praeuertere
suis ignitis iaculis
festinasset,
procul dubio
intellegens fortiozem,
cui tanta uehementia conflagrare
operae pretium iudicauit.

disce itaque
tuis exemplis
laborantibus conpati
et periclitantes
nequaquam pernicioza desperatione
terrere
nec durissimis sermonibus
asperare,
sed potius
leni blanda que consolatione
reficere,
et secundum praeceptum
sapientissimi Salomonis
*erueret eos
qui ducuntur ad mortem
et redimere eos
qui interficiuntur
ne parcas,*
nostri que saluatoris exemplo
*harundinem quassatam
non conterere
et linum fumigans
non extinguere*
atque illam a domino gratiam
poscere,
qua ipse quoque fiducialiter ualeas
operari ac uirtute cantare:
*dominus dedit mihi
linguam eruditam,
ut sciam sustentare eum,
qui lassus est
uerbo.*

11.
nullus etenim
sufferre inimici posset insidias
seu carnales aestus
naturali quodammodo igne
flagrantes
uel extinguere
uel reprimere,

duivel,
verre van hem te troosten,
in een rampzalige wanhoop
hebt overgeleverd aan de handen van
de vijand,
die hem voorzover het van u afhing,
verschrikkelijk zou hebben
verslonden!

10.
Zeer zeker zou hij
zo hevig
niet
door de vijand zijn aangevallen,
indien
deze
die dit tot nu toe bij u beneden zich
achtte,
niet jaloers was geweest
op zijn toekomstige vooruitgang
en zich had gehaast
om de deugd
die hij in hem zag,
in de kiem te smoren
en door zijn gloeiende pijlen
te bederven.
Zonder twijfel
hield hij hem voor sterker,
aangezien hij het de moeite waard
heeft geacht
hem zo hevig aan te vallen.

Leer dus
uit eigen voorbeeld
medelijden te hebben met de
beproefden
en hen die in gevaar zijn
niet te brengen tot angst
en rampzalige wanhoop
of te verbitteren
door harde woorden,
maar hen veeleer
op te beuren
met zachte en vriendelijke woorden
van troost.
Leer naar het voorschrift
van de wijze Salomon
*hen te redden
die men ter dood gaat brengen;
span u in,
hen te bevrijden*

nisi
dei gratia
uel iuuaret fragilitatem nostram
uel protegeret ac muniret.

et idcirco
salutaris huius dispensationis
ratione finita,
qua
uel illum iuuenem
perniciosis aestibus
dominus liberare
uel de inpugnationis uehementia
et conpatiendi affectu
te uoluit erudire,
communibus eum precibus
inploremus,
quo flagellum istud,
quod utilitatis gratia
tibi dominus inferre dignatus est,
iubeat amoueri

*(ipse enim dolere facit
et rursum medetur:
percutit
et manus eius sanauerunt.
ipse humiliat
et exaltat,
ipse occidit
et uiuificat,
deducit ad inferum
et reducit)*

et ignita diaboli iacula,
quae me arbitro
tibi permisit infligi,
redundante spiritus sui rore
restringat.

12. quam temptationem licet
eadem celeritate
qua inferri dominus passus est
ad unam senis orationem
rursus abstulerit,
euidenti tamen experimento docuit
non modo non
exprobrari
patefacta cuiusque uitia,
sed ne leuiter quidem
laborantis dolorem
debere contemni.

*wie men het leven wil ontnemen
(Spr. 24,11).*

Naar het voorbeeld van onze
Zaligmaker

*zult ge het geknakte riet
niet breken*

*en de kwijnende vlaspit
niet doven (Mt.12,20).*

Vraag de Heer

de genade

om vol vertrouwen

metterdaad te kunnen zingen:

*De Heer heeft mij
een kundige tong gegeven,
om door mijn woord
de ontmoedigden
te kunnen sterken (Jes.50,4).*

11.

Niemand zou immers
de aanslagen van de vijand kunnen
doorstaan,
noch de gloed van het vlees,
waarvan het vuur in zekere zin
van nature in ons brandt,
kunnen doven
of onderdrukken,
zo
Gods genade
onze zwakheid niet hielp,
of beschutte en beschermde.

Nu heeft

Gods heilzame beschikking

haar doel bereikt:

Hij heeft

de jongeman

van de gevaarlijke gloed

willen bevrijden

en tevens u onderrichten,

hoe hevig de bekoring kan zijn

en hoe wij medelijden moeten

gevoelen.

Smeken wij Hem nu tezamen,

dat Hij de gesel,

die Hij tot uw nut

over u liet komen,

op laat houden.

*Hij immers verwondt,
en geneest weer;*

et idcirco
nequaquam uos
unius senis siue paucorum
uel inperitia
uel leuitas
ab illa salutari qua praediximus uia
et traditione maiorum
deterreat
et excludat,
quorum canitie
ad deceptionem iuniorum
callidissimus abutitur inimicus:
sed
absque ullo confusionis operimento
omnia debent senioribus reuelari
atque ab eis
uel remedia uulnerum
uel exempla conuersationis ac uitae
fiducialiter sumi.

in quibus
parem opem
et similem experiemur effectum,
si nihil penitus affectare
nostro iudicio ac praesumptione
temptemus.

*Hij slaat,
en zijn hand herstelt (Job 5,18).
Hij vernedert
en verheft,
Hij doodt
en maakt levend,
voert naar de onderwereld
en daaruit terug (1Sam. 2,6-7).*

Dat Hij
door de overvloedige dauw van zijn
Geest
de gloeiende pijlen dooft,
die Hij, naar ik zie,
toeliet op u af te schieten.

12. Op een enkel gebed van de grijsaard
nam de Heer de bekoring,
met dezelfde snelheid
als waarmee Hij haar liet komen,
weer weg.
De ervaring was niettemin een duidelijke
les,
dat men niet alleen nooit
iemand de fouten die hij openbaart,
moet verwijten,
maar zelfs
zijn geringste moeilijkheid
niet mag verachten.

Laten we dus
nooit
de onkunde
en lichtvaardigheid
van één of enkele Ouden,
wier grijze haren
de sluwe vijand misbruikt
om de jongeren te bedriegen,
u afhouden
en verwijderen
van de heilzame weg waarover wij
spraken,
en het onderricht der Vaders.
Maar
openbaart de Ouden alles,
zonder enige sluier van valse schaamte,
en zoekt vol vertrouwen
bij hen
de middelen ter genezing van uw wonden
en voorbeelden voor uw leven.

XIII. DE UOCATIONE SAMUHELIS

Denique
in tantum placita deo
haec sententia conprobatur,
ut etiam scripturis sanctis
hanc eandem institutionem
non otiose
repperiamus insertam,
ita
ut puerum Samuhelem
iudicio praelectum suo
nollet
per semet ipsum
diuini conloquii disciplina
dominus
erudire,
sed recurrere
semel et iterum
pateretur
ad senem,
eum que
ad suum quem uocabat adloquium
etiam illius
qui offenderat deum,
dummodo senioris,
doctrina
uellet institui,
et
quem sua uocatione
dignissimum iudicaret,
senioris mallet institutione
formari,
ut scilicet
et
illius
qui ad diuinum ministerium uocabatur
probaretur humilitas
et
iunioribus
forma subiunctionis
huius proponeretur exemplo.

Daarvan
zullen wij steeds passende hulp
en overeenkomstig voordeel
ondervinden,
als wij niets
naar eigen oordeel en inbeelding
ondernemen.

14. DE ROEPING VAN SAMUEL

Deze leer
trouwens
blijkt God zozeer te behagen,
dat wij haar
uitdrukkelijk
in de Schrift
vinden opgenomen.
Zo
wilde de Heer
de jonge Samuël,
door zijn beschikking uitverkozen,
niet
door zichzelf
in een rechtstreeks gesprek
onderrichten,
doch eenmaal en andermaal
liet Hij hem zich
tot een grijsaard
wenden;
en hij
dien God riep om tot Hem te spreken,
moest worden
onderricht,
zelfs door iemand
die God had beledigd,
enkel omdat het een Oudere was.

Hij wilde liever,
dat hij die Hij zo'n roeping
had waardig geoordeeld,
door de lessen van een Oudere
werd gevormd,
eerstens
om de nederigheid te beproeven
van hem
die tot de goddelijke dienst werd
geroepen,
voorts
om door zijn voorbeeld
de jongeren
een model van onderwerping te tonen.

XV. DE UOCATIONE PAULI APOSTOLI

1. Paulum quoque
per semet ipsum uocans
et adloquens
Christus,
cum posset ei
perfectionis uiam
reserare
confestim,
dirigere ad Annaniam
mauult
et
ab eo iubet
uiam ueritatis
agnoscere
dicens:

*surge
et ingredere ciuitatem,
et ibi tibi dicetur
quid te oporteat facere.*

mittit itaque
et hunc
ad senio rem
eum que
illius potius doctrina
quam sua
censet institui,
ne scilicet,
quod recte gestum fuisset in Paulo,
posteris
malum praesumptionis praeberet
exemplum,
dum unusquisque sibimet persuaderet
simili modo
se quoque debere
dei solius magisterio atque doctrina
potius quam
seniorum institutione
formari.

2. Quam praesumptionem
etiam ipse apostolus
non solum litteris,
sed etiam opere atque exemplo
docet
omnimodis detestandam,

15. DE ROEPING VAN DE APOSTEL PAULUS

1. Aldus ook Paulus.
Zelf roept
Christus hem
en spreekt hem toe;
maar ofschoon Hij hem
ook onmiddellijk
de weg der volmaaktheid
had kunnen openbaren,
zendt Hij hem liever
naar Ananias
en
laat hem van deze
de weg van de waarheid
vernemen:

*Sta op
en ga de stad in;
daar zal u gezegd worden
wat ge moet doen (Hand 9,6).*

Ook hem
zendt Hij dus
naar een Oudere
en geeft er de voorkeur aan,
hem door diens lessen
te laten onderrichten,
liever dan dit zelf te doen,
opdat zo niet
wat bij Paulus terecht zou zijn geschied,
in de toekomst
een slecht voorbeeld tot aanmatiging zou
zijn,
doordat eenieder zich zou wijsmaken,
dat hij
insgelijks
door het onderricht en de lering van God
alleen
moet worden gevormd,
liever dan
door de lessen van de Ouderen.

2. De Apostel
leert zelf ook,
in zijn brieven
zowel als door zijn daden en
voorbeelden,

ob hoc solummodo
se adserens
Hierosolymam conscendisse,
ut
euangelium,
quod
comitante
gratia spiritus sancti
cum potestate signorum et prodigiorum
gentibus praedicabat,
cum suis coapostolis et antecessoribus
priuata quodammodo ac domestica
examinatione conferret,
et contuli, inquit,
cum illis euangelium
quod praedico inter gentes,
ne forte
in uacuum currerem
aut cucurrissem.

3. Quis ergo
tam praesumptor
et caecus sit,
qui se audeat
suo iudicio discretioni que
committere,
cum uas electionis
indiguisset se
coapostolorum suorum conlatione
testetur?

unde
manifestissime conprobatur
nulli
a domino
uiam perfectionis
ostendi,
qui
habens
unde ualeat erudiri
doctrinam seniorum uel instituta
contempserit,
parui pendens illud eloquium
quod oportet
diligentissime custodiri:
interroga patrem tuum,
et adnuntiabit tibi:
seniores tuos,
et dicent tibi.

dat een dergelijke aanmatiging
alleszins verfoeilijk is.
Hij verzekert,
slechts daarom
naar Jerusalem te zijn opgegaan,
om
het evangelie
dat hij
onder bijstand
van de genade van de heilige Geest

de heidenen verkondigde,
met zijn mede-apostelen en voorgangers
in een soort privé en vertrouwelijk
onderzoek
te vergelijken.

En ik legde hun, zegt hij,
het evangelie voor,
dat ik onder de heidenen verkondig,
om zeker te zijn
dat ik niet voor niets had gewerkt
of zou werken (Gal. 2,2).

3. Wie is er dan
zo aanmatigend
en verblind,
dat hij zich
op eigen oordeel en onderscheid
durft verlaten,
terwijl het uitverkoren werktuig
heeft getuigd
dat hij een gesprek met zijn mede-
apostelen
nodig heeft gehad?

Allerduidelijkst
wordt dus bewezen,
dat de Heer
aan niemand
de weg der volmaaktheid
toont,
die,
terwijl hij iemand heeft
die hem kan onderwijzen,
de leer en de lessen der Ouden
versmaadt,
dit woord geringschattend,
dat nochtans met ijver
moet worden onderhouden:
Vraag uw vader,

*en hij zal het u verkondigen,
uw Ouden,
en zij zullen het u zeggen (Dt. 32,7).*

XVI. DE ADPETENDA DISCRETIONE

1. Omni igitur conatu
debet
discretionis bonum
uirtute humilitatis
adquiri,
quae nos inlaesos
ab utraque potest nimietate
seruare.

uetus namque sententia est:
a\krovthte~ i\sovthte~,
id est
nimietates aequales sunt.

ad unum enim finem
nimietas ieiunii ac uoracitas
peruenit,
eodem que dispendio
uigiliarum inmoderata continuatio
monachum
quo
somni grauissimi torpor
inuoluit.

nam
per excessum continentiae
debilitatum quemque
ad illum statum
reuocari necesse est,
in quo
neglegens quisque
per incuriam
detinetur,
ita
ut frequenter
quos per gastrimargiam
decipi non potuisse
conspeximus,
per inmoderationem ieiuniorum
uiderimus
fuisse deiectos
atque
ad eandem
quam uicerant passionem

16. HET ZOEKEN NAAR HET OORDEEL DES ONDESCHEIDS

1. Uit alle macht dus
moeten wij,
door de deugd van nederigheid,
streven
naar het goed van het onderscheid,
dat ons ongedeerd
zal bewaren
voor overdrijving naar twee kanten.

Het oude spreekwoord zegt immers:
a\krovthte~ i\sovthte~
:
de uitersten raken elkaar.

Overdreven vasten en gulzigheid
leiden
tot hetzelfde;
onmatig waken
schaadt
de monnik
evenzeer
als
de versuffing van een langdurige slaap.

Overdreven onthouding
immers
verzwakt en brengt iemand
noodzakelijk
tot dezelfde staat
als waarin
de nalatige
door zijn onverschilligheid
is gevangen.

Meermalen
hebben wij gezien,
hoe mensen
die zich door gulzigheid
niet lieten verleiden,
door overdreven vasten
ten onder werden gebracht
en
door hun zwakte
in de hartstocht

infirmittatis occasione
conlapsos.

2. uigiliae quoque
et pernoctationes inrationabiles
deiecerunt
quos somnus superare non potuit.

quapropter
secundum apostolum
per arma iustitiae
quae a dextris sunt et a sinistris
recto moderamine
transeundum est
et
ita inter utrasque nimietates
discretionem moderante
gradiendum,
ut
nec a tradito continentiae tramite
nos adquiescamus abduci
nec rursum
remissione noxia
in gulae uentris quae desideria
concidamus.

XVII. DE INMODERATIS IEIUNIIS ET UIGILIIS

1. Etenim
memini
me frequenter
ita adpetitum cibi
penitus
respuisse,
ut
duobus diebus ac tribus
refectione dilata
ne memoria quidem
ullius edulii
meam interpellauerit mentem,
et rursum
ab oculis meis
ita somnum
diaboli in pugnatione subtractum,
ut
plures noctes ac dies
paululum quid somni
meis oculis

vielen
die zij hadden overwonnen.

2. Onredelijke nachtwaken ook
en hele nachten zonder slaap
wierpen hen terneer
die de slaap niet kon overwinnen.

Wij moeten dus,
volgens de Apostel (2Kor. 6,7),
door de wapenen der gerechtigheid
wat ter rechter- en ter linkerzijde is,
door een juiste matiging
voorbijgaan
en,
geleid door het onderscheid,
tussen beide overdrijvingen
wandelen,
zodat wij ons
inzake de onthouding
niet van het ons geleerde pad laten
afbrengen
noch anderzijds
door een rampzalige verslapping
in de begeerten van de gulzigheid en van
de buik terugvallen.

17. HET OVERDREVEN VASTEN EN WAKEN

1.
Ik herinner mij
dat ikzelf herhaaldelijk
zo
volledig
het verlangen naar spijs heb onderdrukt
dat
na twee of drie dagen
zonder eten
zelfs de gedachte
om iets te gebruiken
niet in mij opkwam.

Door een duivelse bekoring
heb ik soms ook zozeer de slaap
aan mijn ogen onttrokken
dat
ik verschillende nachten en dagen
de Heer moest bidden
mijn ogen

a domino precarer
infundi,
gravius que me periclitatum
somni cibi que fastidio
quam soporis et gastrimargiae
conluctatione
persensi.

2. itaque
sicut festinandum nobis est,
ne adpetitu corporeae uoluptatis
in dissolutionem noxiam
delabamur
et
ante praestitutum tempus
uel cibo indulgere
uel modum eius excedere
praesumamus,
ita
et escae somni que refectio
hora legitima,
etiam si horreat,
ingerenda.

utrumque enim bellum
aduersarii factione
consurgit
et perniciosius
continentia inmoderata
quam saturitas remissa
subplantat.

ab hac
namque
ad mensuram districtio
intercedente salutari conpunctione
conscendi
potest,
ab illa
non potest.

XVIII. INTERROGATIO DE CONTINENTIAE UEL
REFECTIONIS MENSURA
Germanus:
Quis igitur
est continentiae modus,
quem

een weinig slaap
te schenken.
Ik heb daarbij ondervonden,
dat die afkeer van slaap en spijs
gevaarlijker voor mij was
dan de aanvechtingen van gulzigheid en
slaaplust.

2. Zoals wij ons dus
moeten beijveren
om niet door begeerte naar lichamelijk
genot
tot een gevaarlijke verslapping
te vervallen
en
ons voedsel te veroorloven
vóór de gestelde tijd
of boven de maat die passend is,

zo moeten wij evenzeer,
wanneer het uur daartoe is aangebroken,
spijs en slaap
genieten,
zelfs wanneer het ons tegenstaat.

Want beide aanvechtingen
ontstaan
door 's vijands toedoen,
en
overdreven onthouding
doet nog ernstiger vallen
dan onbeperkte verzadiging.

Van de laatste
immers
kan men,
door tussenkomst van een heilzaam
berouw,
weer tot de maat der gestrengheid
opklimmen,
van de eerste
niet.

18. EEN VRAAG OVER DE MAAT VAN VOEDSEL
EN ONTHOUDING
Germanus:
Welke is dan
de maat der onthouding,
waaraan wij ons

aequo moderamine
retinentes
inter utramque nimietatem
inlaesi
transire possimus?

in juiste matiging
moeten houden
om ongedeerd
tussen beide overdrijvingen
door te kunnen gaan?

XVIII. DE OPTIMO CIBI COTIDIANI MODO

Moyses:
Super hac re
inter maiores nostros
frequenter
nouimus
habitum fuisse tractatum.

nam
discutientes
continentias diuersorum,
qui
uel solis leguminibus
uel holeribus tantum
uel pomis
uitam iugiter exigebant,
praeponere cunctis illis
refectionem solius panis,
cuius aequissimum modum
in duobus paxamatiis
statuerunt,
quos paruulos panes
uix librae unius pondus habere
certissimum est.

19. DE BESTE MAAT VOOR HET DAGELIJKS

VOEDSEL
Mozes:
Ik weet
dat onze Vaders
meermalen
over deze kwestie
hebben gehandeld.

Zij hebben de praktijk
besproken van verschillende monniken
die steeds
op louter peulvruchten
of groenten
of fruit
leefden,
doch gaven de voorkeur
aan het gebruik van enkel brood
en stelden
als de geschiktste maat vast:
twee broodjes,
die tezamen
het pond
zeker niet te boven gaan.

XX. OBIECTIO DE FACILITATE CONTINENTIAE,
QUAE DUOBUS PAXAMATIIS SUSTINERETUR

Quod
nos gratanter amplexi
respondimus
hunc modum
nos minime pro continentia reputare,
quippe qui
integrum eum
nequaquam possemus insumere.

20. OPWERPING: EEN ONTHOUDING DIE
TWEË BROODJES TOESTAAT IS GEMAKKELIJK

Wij namen dat gaarne aan
en antwoordden
dat wij deze maat
allerminst als onthouding beschouwden,
daar wij
zoveel
niet eens op zouden kunnen.

XXI. RESPONSIO DE UIRTUTE ET MENSURA
EXPERTAE CONTINENTIAE

1. Moyses:

Si uultis experiri
uim statuti huius,
modum istum
iugiter retinete,
nullum extrinsecus coctionis pulmentum
die dominico uel sabbati
neque sub aliqua aduenientium fratrum
occasione sumentes.

nam
his refecta
caro
non solum minore quantitate
diebus residuis
poterit sustentari,
uerum etiam totam refectionem
sine labore
differre,
illorum scilicet ciborum
quos extrinsecus sumpserit
adiectioe
suffulta.

2. quod nullo modo facere
nec refectionem panis differre
in diem posterum
praeualebit,
quisque fuerit semper
praedictae mensurae quantitate
contentus.

etenim
memini
seniores nostros,
quod nos quoque retineo
frequenter fuisse perpressos,
cum tanto labore
ac difficultate
hanc parsimoniam sustentasse
tanta que ui
atque inedia
praedictam custodisse mensuram,
ut
inuiti quodammodo
nec sine gemitu atque tristitia

21. ANTWOORD: ERVARING VAN DE
GESTRENGHEID EN HET GEWICHT VAN DEZE
ONTHOUDING

1. Mozes:

Als gij de kracht van dit regiem
wilt ervaren,
houdt dan deze maat
voortdurend aan,
zonder er op zondag of zaterdag
of wanneer een broeder u opzoekt
enig gekookt gerecht
aan toe te voegen.

Want
hierdoor gesterkt
kan het lichaam
op de andere dagen
met een mindere hoeveelheid
volstaan
en zonder moeite
zelfs de hele maaltijd
uitstellen,
dank zij
de kracht van de
toegevoegde
spijzen.

2. Maar wie zich altijd
tot de voornoemde maat
beperkt,
zal hiertoe niet in staat zijn
en kan
zijn maal van brood niet uitstellen
tot de volgende dag.

Ik herinner mij,
dat onze Vaders -
en het is ook mijzelf
herhaaldelijk overkomen -
zoveel last
en moeite hadden
om dit schrale regiem vol te houden,
en met zoveel inspanning
en honger
deze maat trouw moesten blijven,
dat
zij in zekere zin ongaarne

hunc finem sibi refectionis
inponerent.

XXII. QUINAM GENERALIS CONTINENTIAE AC
REFECTIONIS MODUS SIT

1. Generalis tamen
hic continentiae modus est,
ut
secundum capacitatem uirium
uel corporis
uel aetatis
tantum sibimet cibi
unusquisque concedat,
quantum sustentatio carnis,
non quantum desiderium saturitatis
exposcit.

in utraque enim parte
sustinebit
maximum detrimentum,
quisquis
inaequalitatem tenens
nunc uentrem
ieiuniorum ariditate
constringit,
nunc escarum nimietate
distendit.

2. ut enim
mens
cibi inanitate lassata
perdit orationum uigorem,
dum
carnis lassitudine nimia prae-grauata
condormitare compellitur,
ita rursus
nimietate uoracitatis oppressa
emittere ad deum
preces puras leues que
non poterit.

sed
nec castimoniae quidem ipsius
puritatem
indisrupta ualebit iugitate
seruare,
dum ei
etiam diebus illis,

en niet zonder zuchten en droefheid
zich deze beperking van hun maaltijd
oplegden.

22. DE MAAT VAN ONTHOUDING EN VOEDSEL
IN HET ALGEMEEN

1. Als algemene regel
inzake de onthouding geldt,
dat ieder zich,
overeenkomstig zijn krachten

en leeftijd,
zoveel voedsel
moet veroorloven
als het onderhoud van zijn lichaam,
niet het verlangen naar verzadiging,
vereist.

Want wie
onregelmatig is
en zijn middel
nu eens doet krimpen
door uiterst streng vasten,
dan weer uitzetten
door overdaad van spijsen,
lijdt
in beide gevallen
grote schade.

2.
Voedseltekort vermoeit
de geest:
hij verliest de kracht om te bidden,
omdat
de al te grote vermoeidheid hem drukt
en tot slapen brengt.
Doch
overmatig eten drukt hem evenzeer
en maakt het hem onmogelijk,
zuiver en licht
tot God te bidden.

Maar de kuisheid
zal al evenmin
ongerept bewaard
kunnen blijven:
want
zelfs op de dagen

quibus carnem
acriore uidetur continentia
castigare,
praeterita cibi materia
ignem carnalis concupiscentiae
subministrat.

dat hij zijn vlees
door strenge onthouding
schijnt in te tomen,
zal toch de overdaad van de vorige dag
het vuur der begeerte
nog onderhouden.

XXIII. QUEMADMODUM ABUNDANTIA
UMORUM GENITALIUM CASTIGETUR

1. Nam
quod semel
per escarum abundantiam
concretum fuerit
in medullis,
necesse est
egeri
atque
ab ipsa naturae lege
propelli,
quae
exuberantiam cuiuslibet umoris superflui
uelut noxiam sibi atque contrariam
in semet ipsa residere
non patitur.

23. HOE DE OVERVLOED VAN BEPAALDE
SAPPEN WORDT BEPERKT

1.
Wat zich door overvloed van spijzen
eenmaal
in het merg
heeft gevormd,
moet
worden afgevoerd
en
uitgedreven
door de wet zelf van de natuur,
die
geen overtollig vocht,
als schadelijk en nadelig,
in zich
duldt.

ideo que
rationabili semper et aequali
est corpus nostrum
parsimonia
castigandum,
ut
si
naturali hac necessitate
conmorantes in carne
omnimodis
carere non possumus,
saltim rarius
nos
et non amplius quam trina uice
ista conluuione respersos
totius anni cursus
inueniat.

Daarom
moeten wij steeds ons lichaam
door een redelijke, gelijkmatige
soberheid
in toom houden:
opdat wij aldus,
zo wij dan al,
in het vlees verblijvend,
niet geheel
aan deze noodzaak der natuur
kunnen ontsnappen,
tenminste slechts zelden,
niet vaker dan driemaal
per jaar,
door deze vloeiing
worden
bezoedeld.

quod tamen
sine ullo pruritu
quietus egerat sopor,
non fallax imago

En het geschiede
dan zonder enige prikkeling,
in een rustige slaap,
niet uitgelokt door een drogbeeld,

index occultae uoluptatis
eliciat.

2. quamobrem
haec est
temperata quam diximus
continentiae
aequalitas atque mensura,
quae patrum quoque iudicio
conprobatur,
ut
cotidianam panis refectionem
cotidiana comitetur esuries,
in uno eodem que statu
animam pariter corpus que
conseruans,
nec ieiunii fatigatione
concidere
nec grauari
mentem
saturitate
permittens.

tanta namque frugalitate
finitur,
ut
nec dum se
post uesperam
nec sentiat
aut meminere
refecisse.

XXIII. DE LABORE AEQUALIS REFECTIONIS ET DE FRATRIS BENIAMIN EDACITATE

1. Et
in tantum hoc
non sine labore perficitur,
ut
malint hi
qui perfectionem discretionis ignorant
etiam biduo
protelare ieiunia
id que
quod hodie sumpturi fuerant
in crastinum reseruare,
dummodo

dat zou wijzen
op een verborgen lust.

2. Om dit alles
is
de bovengenoemde gelijkmatige
en passende
onthouding ingesteld,
welke ook door het oordeel der Vaders
is bekrachtigd:
dagelijks namelijk
één maaltijd van brood,
waarbij nog honger overblijft,
maar waarbij ziel en lichaam
bestendig in dezelfde staat
worden gehouden,
zodat
het vasten
de geest
niet uitput,
noch de verzadiging
hem bezwaart.

Bij een dergelijke soberheid
kan het ten slotte gebeuren,
dat
men soms
na de avond
niet meer voelt
of zich herinnert
dat men gegeten heeft.

24. OVER DE INSPANNING WELKE DIT GELIJKMATIGE REGIEM KOST. DE GULZIGHEID VAN BROEDER BENJAMIN

1. En
zózeer geschiedt dit
niet zonder inspanning,
dat zij
die het volmaakte onderscheid niet
bezitten,
liever
een dag langer
vasten
en
het brood van vandaag
bewaren voor morgen,

ad refectionem peruenientes
desiderata satietate
potiantur.

quod nuper
Beniamin
ciuem uestrum
pertinaciter tenuisse
cognoscitis,
qui
ne cotidie
paxamatia duo percipiens
aequali castigatione
continuum parcitatem
iugiter retentaret,
maluit
biduana semper continuare ieiunia,
dummodo
ad refectionem ueniens
duplicata mensura
repleret uentris ingluuiem,
id est
ut quattuor paxamatia comedens
desiderata saturitate frueretur
et expletionem uentris sui
biduano ieiunio
quodammodo compararet.

2. qui
obstinatione et pertinacia mentis suae
definitionibus potius propriis
quam seniorum traditionibus
adquiescens
quali fine
suum propositum terminarit,
procul dubio meministis,
siquidem
relicta heremo
rursus ad inanem philosophiam mundi
huius
ac uanitatem saeculi
deuolutus.

praedictam sententiam seniorum
sui casus signet exemplo
ruina que sua
cunctos doceat
neminem
definitionibus suis
uel proprio iudicio confidentem

om
wanneer zij gaan eten,
zich toch maar naar hun verlangen
te kunnen verzadigen.

Gij weet,
dit was kort geleden ook
de hardnekkige praktijk
van Benjamin,
uw landgenoot.

Om niet
de voortdurende soberheid
en steeds gelijkmatige beperking
van twee broodjes per dag
te hebben,
vastte hij liever
twee dagen achtereen,
zodat hij,
wanneer hij ging eten,
met een dubbel rantsoen
aan zijn gulzigheid kon voldoen.

Met zijn vier broodjes
genoot hij de verlangde verzadiging,
en de twee dagen vasten vormden
bij wijze van spreken de prijs die hij
betaalde
om zijn maag eens goed te kunnen
vullen.

2.
Koppig
hield hij vast
aan zijn eigen zin,
boven het onderricht der Ouden,
en zonder twijfel
herinnert gij u
hoe het met hem is afgelopen,
hoe hij
de woestijn verlaten heeft
en weer is afgezakt
tot de lege wijsheid van deze wereld
en tot de aardse ijdelheden.

Het voorbeeld van zijn val pleite
voor de genoemde uitspraak der Ouden
en lere
aan allen
dat niemand

perfectionis culmen
aliquando posse conscendere,
sed
ne diaboli quidem
perniciosa inlusione
non decipi.

die op eigen inzicht
en oordeel vertrouwt,
ooit de top der volmaaktheid
vermag te bereiken,
doch
dat hij zelfs onmogelijk
aan het verderfelijk bedrog van de duivel
kan ontsnappen.

XXV. INTERROGATIO, QUOMODO POSSIT UNA
SEMPER EADEM QUE MENSURA SERUARI

Germanus:

Quomodo igitur
a nobis
hic modus
indisrupte poterit custodiri?

25. VRAAG: HOE KAN MEN STEEDS ÉÉN EN
DEZELFDE MAAT HOUDEN?

Germanus:

Maar hoe
kunnen wij
deze maat
zonder onderbreking onderhouden?

nam
nonnumquam
hora nona
soluta iam statione ieiunii
superuenientibus fratribus
necesse est
eorum obtentu
aut adici aliquid
ad statutam solitam que mensuram
aut certe humanitatem,
quam iubemur omnibus exhibere,
penitus euitari.

Want
soms krijgt men
na reeds het vasten beëindigd te hebben
op het negende uur
broeders op bezoek
en is men genoodzaakt om
óf om hunnentwille
iets toe te voegen
aan de gestelde, gewone maat,
óf volkomen te kort te schieten
in de gastvrijheid,
die wij verplicht zijn allen te bewijzen.

XXVI. RESPONSIO DE NON EXCEDENDO
REFECTIONIS MODO

1. Moyses:

Vtraque
uno modo
ac sollicitudine pari
conuenit obseruari.

26. ANTWOORD: MEN MOET DE MAAT VAN
HET ETEN NIET TE BUITEN GAAN

1. Mozes:

Beide behoort men
op gelijke wijze,
met dezelfde zorg,
te onderhouden.

nam
et mensuram cibi
causa continentiae ac puritatis
cum omni scrupulo
custodire debemus
et humanitatem
atque adhortationem
aduenientibus fratribus

Omwille van de matigheid en zuiverheid
moeten wij ons
nauwgezet
aan de maat van het voedsel houden,
en uit hoofde der naastenliefde
moeten wij evenzeer
de broeders die ons bezoeken,

caritatis obtentu
similiter exhibere,
quia
satis absurdum est,
ut fratri,
immo Christo
mensam offerens
non cum eo cibum pariter sumas
aut ab eius refectioe
te facias alienum.

2. itaque
in neutra parte
reprehensibiles inueniemur,
si haec a nobis consuetudo
teneatur,
ut
hora nona
de duobus paxamatiis,
quae nobis canonica mensura iure
debentur,
uno paxamatio praelibato
aliud huius
expectationis gratia
in uesperam reseruemus,
quem
si superuenerit quispiam fratrum
cum ipso pariter
insumamus,
nihil consuetudini solitae amplius
adiungentes.

et
hac dispensatione
nequaquam nos
fratris contristabit aduentus,
qui nobis debet esse gratissimus
siquidem
ita ei exhibebimus
humanitatis obsequia,
ut nihil
a rigore continentiae
relaxemus.

si uero
nullus aduenerit,
hunc quoque
uelut de canonico modo debitum nobis
libere praesumemus.

onze gastvrijheid bieden
en hen aanzetten;
want
het zou dwaas zijn,
een broeder,
ja Christus zelf,
aan tafel te ontvangen
zonder zelf met hem mee te eten
en bij zijn maaltijd
zich te gedragen als een vreemde.

2. Maar
wij zullen in beide
onberispelijk zijn
als wij ons aan de volgende gewoonte
houden:

Laten wij op het negende uur
van de twee broodjes
waar de gestelde maat ons recht op
geeft,
er slechts één gebruiken
en het andere
tot de avond bewaren,
met het oog op mogelijk bezoek.

Komt er inderdaad een broeder,
dan nuttigen wij dit,
samen met hem etend,
en voegen wij niets
aan de gewone hoeveelheid toe.

En
op deze wijze
zal het bezoek van een broeder,
dat ons een grote vreugde moet zijn,
ons niet in het minst bedroeven,
aangezien wij hem
de dienst van onze gastvrijheid
kunnen tonen
zonder
in de gestrengheid van onze onthouding
te verslappen.

Komt er echter
niemand,
dan kunnen wij het toch
gerust opeten,
want krachtens de gestelde maat komt
het ons toe.

3. qua parcitate
nec stomachus uespere poterit adgrauari,
quippe hora nona
uno paxamatio iam praemisso:
quod plerumque his,
qui
districtiorem abstinenciam
se tenere credentes
totam refectionem
ad uesperam differunt,
euenire consuevit.

nam
recens escae perceptio
tam in uespertinis
quam in nocturnis orationibus
tenuem leuem que sensum
non sinit inueniri.

ideo que
commodum satis et utile
hora nona
refectionis tempus
indultum est,
in quo reficiens
monachus
non solum in nocturnis uigiliis
leuis ac uacuuus,
uerum etiam in ipsis uespertinis
sollemnitatibus
digesto iam cibo
inuenietur aptissimus.

4. Talibus nos
sanctus Moyses
geminae institutionis epulis
saginauit,
non solum
discretionis
gratiam atque uirtutem
praesenti eruditione uerborum,
sed etiam
abrenunciandi rationem
et destinationem finem que propositi
ante acta disputatione demonstrans,
ut
quod ante
feruore tantum spiritus ac zelo dei
clusis quodammodo oculis

3. Door deze kleine maaltijd
zal de maag 's avonds niet bezwaard zijn
(we hebben immers op het negende uur
al één broodje genuttigd);
hetgeen gewoonlijk
wél het geval is bij hen
die,
in de mening
zo strenger te vasten,
hun hele maaltijd
tot de avond uitstellen.

Want
de kort te voren gebruikte spijzen
beletten de geest
helder en fris te zijn
in de avond-
zowel als in de nachtgetijden.

Daarom
is het praktisch en nuttig
dat ons is toegestaan
op het negende uur
te eten.
Niet alleen in de nachtwake
is de monnik
dan
fris en onbezwaard,
maar zelfs bij de avondgetijden
is hij in een uitstekende gesteltenis,
daar de spijsvertering reeds heeft
plaatsgehad.

4. Zo had
de zalige Mozes
ons tweemaal met zijn geestelijke leer
gevoed.

In dit gesprek toonde hij ons
de schoonheid en de kracht
van het oordeel des onderscheids;

in het eerste
de aard van onze verzaking
en de opzet en het doel van ons leven.

Datgene waar wij vroeger
als het ware met gesloten ogen,

sectabamur,
luce clarius aperiret
faceret que sentire
quantum
a puritate cordis
et directionis linea
fuissemus id temporis euagati,
quippe cum
etiam omnium
uisibilium in hoc saeculo
artium disciplina
absque destinationis ratione
subsistere
ac sine contemplatione certi finis
adtingi
omnino non possit.

enkel met onze vurigheid en de ijver
Gods,
naar streefden,
liet hij ons klaarder zien dan het licht;
en hij deed ons beseffen,
hoezeer
wij totdien hadden gedwaald,
ver van de juiste richting,
de zuiverheid des harten:
want
zelfs de
zichtbare kunsten en ambachten
dezer wereld
kunnen niet
zonder een bepaalde opzet
bestaan,
en men geraakt daar niet toe
zonder zijn doel vast voor ogen te
hebben.